

การออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง Creative product design home wall decoration from silk waste.

ยูวดี พรธราพงษ์,¹ อานัญ ศิริพิชญ์ตระกูล,² เกียรติพงษ์ ศรีจันทัก³

Yuvadee Phontharaphong, Arnut Siripithakul, Kiattipong Srijantuck

สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

(Received : April 27,2020 Revised : May 18,2020 Accepted : May 20,2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บจากเศษผ้าไหม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้านคุณสมบัติของลวดลายและสีเส้นที่สวยงามอันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมไทย ซึ่งด้วยคุณสมบัตินี้ จึงนำมาสู่การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง จำนวน 3 รูปแบบ โดยมีวิธีการจัดวางในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ โครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง โครงสร้างรูปวงกลม และโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน

การสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้งพบว่าสีของเศษผ้าไหมเป็นตัวการสำคัญที่จะสร้างอารมณ์ความรู้สึกและกำหนดทิศทางในการสร้างสรรค์งานออกแบบ โดยการจัดวางสีให้เกิดจังหวะลีลาแสดงค่าน้ำหนักของสี ซึ่งองค์ความรู้คือการใช้ประโยชน์จากเศษผ้าไหมเหลือทิ้งจากการตัดเย็บ คือหลักการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหม มีเทคนิคที่สามารถทำได้หลายรูปแบบและมีสีเป็นตัวกำหนด โดยสีเกิดจากลวดลายของผ้าไหม แสดงคุณค่าในเรื่องของผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านได้หลายรูปแบบ สามารถปรับเปลี่ยนให้เกิดคุณค่าความงามตามจังหวะลีลาของสีเส้นและลวดลาย

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์, ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน, เศษผ้าไหมเหลือทิ้ง

ABSTRACT

The objective of this research was to design home wall decoration products from waste silk from sewing from silk waste. The researchers collected data on the properties of beautiful patterns and colors that are unique to Thai silk. which with this feature therefore leading to the creation of home decoration products from waste silk There are 3 types of home wall decoration products by the method of vertical rectangular structure layout. Circular pattern structure and the horizontal rectangular structure model

The creation of home wall decoration product patterns from waste silk found that the color of silk scraps is an important factor that creates emotions and sets directions for creating designs by arranging the colors to create rhythmic patterns showing values. color weight the body of knowledge is the use of waste silk from sewing. Is the principle of creating home wall decoration products from silk scraps, there are techniques.

Keywords : Creative product, Home walls decorative, Silk waste

¹ยูวดี พรธราพงษ์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, โทร.086 1240 823, e-mail : yuvadee.s@rmutp.ac.th

²อานัญ ศิริพิชญ์ตระกูล, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, โทร.091 9459 942, e-mail : arnut.s@rmutp.ac.th

³เกียรติพงษ์ ศรีจันทัก, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, โทร.096 652 9141, e-mail : joey_3418@hotmail.co.th

that can be done in many forms and color is determined by the color is caused by the color and pattern of silk Showing value in the matter of home decoration products in many styles, can be adjusted to create value and beauty according to the rhythm of the style and color.

บทนำ

ผ้าไทย มีวิถีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับเนื่องมาแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์กว่าจะเป็น “ผ้าไทย” ถือกำเนิดเกิดขึ้น ณ จุดๆ หนึ่งที่เป็นภาษาตระกูลไทยดั้งเดิมเกิดขึ้นพร้อม ๆ ไปกับที่ภาษาตระกูลไทยแตกแขนงออกไปในทิศทางต่าง ๆ “ผ้าไทย” ก็ขยายกิ่งก้านสาขาออกไปมากมายโดยผสมผสานกับกลวิธี การทอผ้า ย้อมผ้าของชาติพันธุ์อื่น ๆ ในเงื่อนไขเศรษฐกิจ สังคมที่ต่างกัน ไป ผืนผ้ากลายเป็นผลึกของโลกทัศน์ ที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ ความใฝ่ฝัน และรสนิยม ผู้คนต่างท้องที่ ต่างสมัยเพราะผ้าที่ผู้คนใช้นุ่งห่ม เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่สะท้อนวัฒนธรรมทางจิตใจ ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกันด้วย (<http://province.m-culture.go.th/suphanburi/silk1.html> สืบค้นข้อมูลวันที่ 9 ก.ค. 2559)

ผ้าทอมีความผูกพัน เกี่ยวโยงกับวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรมของชาวไทยมานาน ศาสตร์และศิลป์แห่งการทอผ้านั้นได้รับการถ่ายทอดและสืบสานต่อกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่ากระทั่งถึงปัจจุบันการทอผ้าในหลายประเทศ หลายท้องถิ่นยังคงรักษารูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนไว้อย่างเหนียวแน่น จึงอาจกล่าวได้ว่าผ้าทอเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทางสังคมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความ เป็นมาในอดีต การโยกย้ายถิ่นฐาน โครงสร้างสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ความเชื่อของผู้คนในแต่ละแห่ง ผ้าไหมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า และเป็นเอกลักษณ์ของไทย ที่มีการถ่ายทอดจากบรรพชนสู่สังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งในอดีตนั้น ผ้าไหมก็เป็นที่รู้จักกันในวงแคบๆ ของชุมชนที่ผลิตกันเอง ใช้กันเองเฉพาะในแต่ละกลุ่ม มิได้ขยายออกสู่สังคมอันกว้างไกล การทอผ้าไหมของไทยมีมาเนิ่นนานแล้ว แต่เดิมปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและสาวไหมเองโดยใช้กรรมวิธี เพื่อทอใช้สอยกันในครอบครัวเท่านั้น และจัดได้ว่าเป็นงานหัตถกรรมอย่างหนึ่งที่ต้องใช้ความประณีตและความพิถีพิถันในการผลิตอย่างยิ่งยวด ไหมที่ถักสาน ร้อยเรียงกันแต่ละเส้นจากที่ทอมือจึงแลออกมาด้วยความอุทิศสละ ทำให้เป็นผ้าที่มีค่ายิ่ง ด้วยเหตุนี้จึงถูกเลือกให้เป็นผ้าที่ใช้สวมใส่เฉพาะเทศกาลสำคัญ หรือมอบเป็นของขวัญสำหรับคนที่รักและนับถือ ไหมได้รับสมญานามว่าเป็นราชินีแห่งเส้นไหม เนื่องจากมีความเงางามอ่อนนุ่มตามธรรมชาติและมีคุณสมบัติในการระบายความร้อนและ ดูดซับน้ำได้ดีจึงรู้สึกสบายตัวเมื่อสวมใส่ ต่อมาการทอไหมกลายเป็นอุตสาหกรรมจนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทย และต่างประเทศ สิ่งที่ทำให้ผ้าไหมไทยประทับใจผู้บริโภคเหนือคำโฆษณาใดๆ จนโด่งดังไปทั่วโลกก็คือรศมีแห่งความงดงามที่ทอแสงเป็นประกายจากผ้าไหมนั่นเอง โดยในปีพ.ศ. 2512 ไทยส่งออกผ้าไหมรวม 652,349 ตารางเมตรไปยัง 77 ประเทศทั่วโลก (ที่มา : สถิติปริมาณผ้าไหมไทยที่ส่งออกไปต่างประเทศ ตามใบรับรองมาตรฐานสินค้าของสำนักงานมาตรฐานสินค้าในปี พ.ศ. 2512)

ผ้าไหม แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. ผ้าไหมทอด้วยเครื่องจักร เป็นผ้าที่มีลักษณะนุ่มแต่มีความละเอียดประณีตสวยงามไม่มากนัก โดยนิยมนำมาใช้ตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าชนิดนี้มีหลายประเภททั้งผ้าที่ย้อมเส้นไหมก่อนทอ ทอแล้วย้อมทั้งผืน ทอแล้วพิมพ์ลายและทอยกดอกเป็นต้น ผ้าชนิดนี้เป็นที่นิยมของตลาดโลกเพราะนอกจากจะทอได้ทุกขนาดความยาวและเฉดสีแล้ว ปริมาณส่งมอบสินค้ามีความแน่นอนสามารถผลิตป้อนโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าได้ทันฤดูกาลที่สวมใส่

2. ผ้าไหมทอด้วยมือ มีลักษณะเป็นงานฝีมือที่ทอด้วยมือเกือบ 100% เนื้อผ้าค่อนข้างหนาแต่มีความละเอียดอ่อนประณีตสวยงาม ราคาค่อนข้างสูง เป็นสินค้าในระดับสูงมีกำลังซื้อค่อนข้างดี ผู้บริโภคส่วนใหญ่นอกจากนิยมนำมาตัดเย็บเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ยังนิยมนำไปใช้ประดับและตกแต่งภายในบ้านอีกด้วย ผ้าไหมที่ผลิตในไทย มีลักษณะเป็นปุมปม มีความแวววาวในตัวเอง มีลวดลายและสีสันสวยเด่นเป็นพิเศษ

ในปัจจุบันได้มีการนำผ้าไหมมาดัดแปลงประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับงานต่างๆ เช่น บรรจุภัณฑ์ ของตกแต่งของที่ระลึก นอกจากนี้ยังมีการนำผ้าไหมมาดัดแปลงทำเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีกมากมาย ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าคลุมผม ปลอกหมอน ผ้า màn ผ้าบุเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น ผ้าไหมเมื่อนำมาแปรรูป ในการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ต่างๆ นั้นจะเหลือเศษผ้าไหมชิ้นเล็กๆ มากมาย ช่างตัดเย็บก็ไม่ทราบว่าจะนำเศษผ้าไหมชิ้นเล็กๆ ไปทำอะไร ทำให้เกิดเศษผ้าไหมมากมาย หลังจากการตัดเย็บเสร็จ ซึ่งก่อให้เกิดขยะมูลฝอยจากเศษผ้าไหมขึ้น จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะนำเศษผ้าไหมที่เหลือจากการตัดเย็บมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าด้วยการสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์จากกันห้องด้วยเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บ เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ เพื่อชุมชน ให้เกิดการสร้างเอกลักษณ์ การผลิตสินค้าในท้องถิ่น เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทย คือสิ่งที่เป็นลักษณะที่เด่นชัดของสังคม บ่งบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน เป็นแนวคิดในการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อสร้างคุณค่าทางความงาม สามารถสร้างเอกลักษณ์มาไว้ในตัวผลิตภัณฑ์ผสมผสานกับความเป็นศิลปะสื่อผสม (Mixed Media Art) และสะท้อนตัวตนของความเป็นไทย สู่การพัฒนาให้เกิดกลุ่มเศรษฐกิจ

สร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่สร้างแรงบันดาลใจเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นการสร้างสรรค์ ในด้านการออกแบบคิดค้นหาวัสดุที่สามารถใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นประโยชน์จากการช่วยกันรักษาภาวะแวดล้อมได้ในทางหนึ่งคือการนำเอาวัสดุเหลือใช้ เศษผ้าไหมเหลือทิ้งจากการตัดเย็บนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประโยชน์ต่อผู้บริโภค สามารถสร้างเอกลักษณ์มาไว้ในตัวผลิตภัณฑ์ผสมผสานกับความเป็นเอกลักษณ์ไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บ
2. เพื่อสร้างแนวทางการออกแบบให้แก่ชุมชนสามารถนำไปผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์
3. เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและการสร้างคุณค่าจากการใช้ประโยชน์จากเศษผ้าไหมเหลือทิ้งจากการตัดเย็บ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคเอกสาร

ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูล ด้านเอกสารเกี่ยวกับ ผ้าไหม ก่อนที่จะทำการสำรวจภาคสนาม ข้อมูลภาคเอกสาร ได้แก่ เอกสารข้อมูลทางราชการ วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความหนังสือ ฯลฯ รวมไปถึงการค้นหาทางอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์

2. ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นที่ ที่ทำการศึกษ

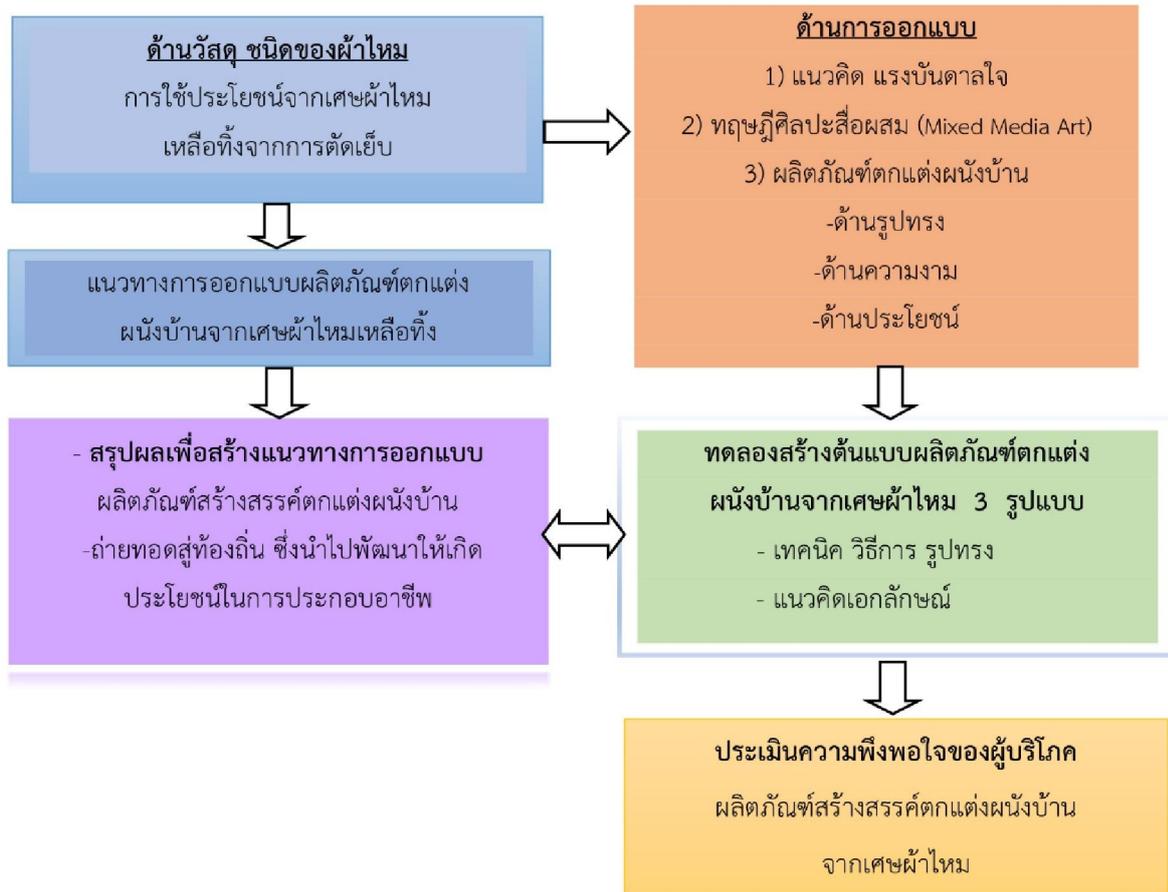
2.1 สังเกตการณ์ โดยสังเกตขั้นตอนการตัดเย็บผ้าไหม เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านวัสดุเหลือทิ้งจากเศษผ้าไหม ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2.2 สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในเขตพื้นที่ กลุ่มตัดเย็บผ้าไหม โดยสนทนาสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยสนทนาในขอบเขตที่ระบุไว้ ให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

2.3 บันทึกข้อมูลภาพ รวบรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง ลวดลาย สี คุณค่าทางความงามเชิงศิลป์

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย
ที่มา : ยุวดี พรธาราชพงศ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง ผู้วิจัยได้กระบวนการวิเคราะห์จากชุดข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ แหล่งความรู้ต่างๆจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของเนื้อหา

ในส่วนของเนื้อหาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนกระบวนการทำผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผ้าไหม ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน

2.2. วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของวิธีการสร้างสรรค์งานออกแบบ

ผู้วิจัยวิเคราะห์และศึกษาเรื่องของความงาม รูปแบบทางศิลปะสื่อผสม จากข้อมูลเอกสาร งานวิจัย เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านเครื่องมือในการทำงานวิจัย จากแบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แล้วนำผลสรุปมาเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านและพัฒนารูปแบบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการวิจัยให้สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การออกแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บ จากผลการทดลองร่างภาพผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บ จำนวน 3 รูปแบบ มาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านของรูปแบบ

1.1. ด้านรูปแบบ แนวความคิดการสร้างผลงานตกแต่งผนังบ้าน มีด้วยกันอยู่ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ผลงานในโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง รูปแบบที่ 2 ผลงานในโครงสร้างรูปวงกลม รูปแบบที่ 3 ผลงานในโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบนี้ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างการจัดวางรูปทรงกลมกับจังหวะ ความเคลื่อนไหวของสีเศษผ้าไหม ลักษณะการจัดวางสีให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันและสร้างองค์ประกอบโดยรวมของภาพ

1.2. ด้านเทคนิค กระบวนการ การใช้งานและประโยชน์ใช้สอย เทคนิคใช้เศษผ้าไหมที่มีขนาดที่แตกต่างกันนำมาทำเป็นก้อนกลม โดยมีกระบวนการนำเส้นใยโพลีเอสเตอร์มายัดในเศษผ้าไหมแล้วเย็บเป็นลูกกลมๆ หลากหลายขนาดแล้วแต่ความกว้างยาวของเศษผ้าไหมซึ่งจะได้วงกลมที่มีขนาดเล็กใหญ่ที่แตกต่างกันตามขนาดของเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง แล้วนำมาเย็บให้แน่น ซึ่งจะได้ลูกวงกลมที่มีขนาดเล็กเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 cm - 4 cm ขนาดกลางมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4.5 cm - 5 cm ขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 5.5 cm - 6 cm

ภาพที่ 2 กระบวนการทำลูกกลมจากเศษผ้าไหมเพื่อใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน
ที่มา : ยุวดี พรธารพงศ์

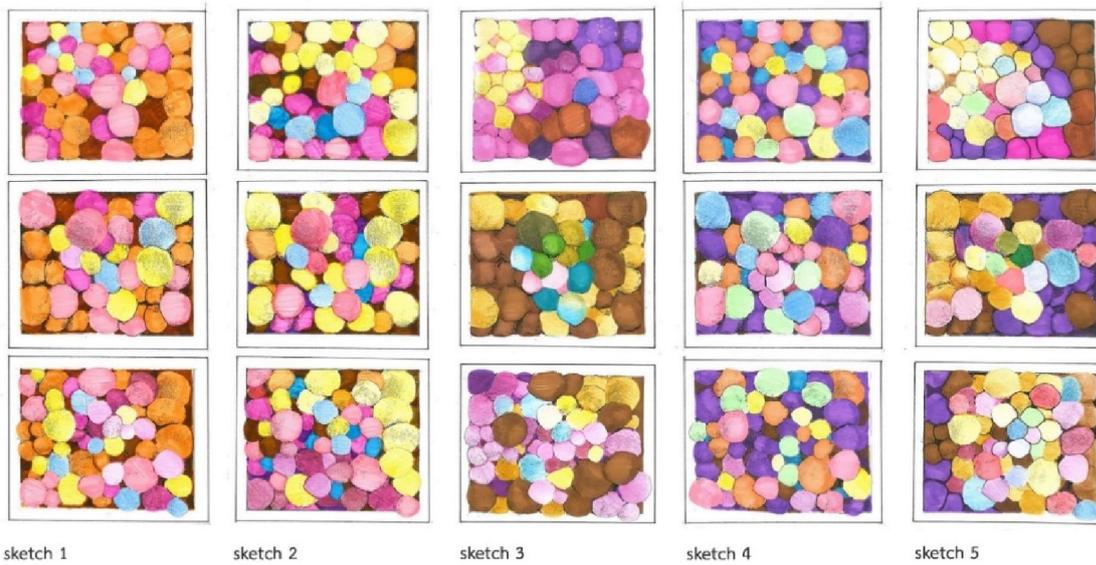
1.3 ด้านความงามสุนทรียศาสตร์กับผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน ความงามเกิดจากหลักการจัดวางองค์ประกอบของภาพด้วยเทคนิคการผสมจุดสีของผ้า ซึ่งเทคนิคที่ใช้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้ (perceptive ability) ของตาและความคิด (mind) ด้วยวิธีการวางภาพที่แตกต่างกันเพื่อให้เกิดจังหวะความงามของสีเส้นของผ้า

2. การสร้างแนวทางการออกแบบให้แก่ชุมชนสามารถนำไปผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ หลักการสร้างแนวทางในการออกแบบให้แก่ชุมชน เมื่อผ่านขั้นตอนกระบวนการออกแบบเป็นภาพร่าง โดยทำการร่างภาพและการวางสีของภาพทั้งหมด 15 รูปแบบ ในแต่ละแบบสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนงานการสร้างผลงานตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมโดยกระบวนการออกแบบดังกล่าวสามารถนำวัสดุเศษผ้าชนิดอื่นมาปรับใช้ได้โดยต้องพิจารณาจากสีเส้นของเศษผ้า เพื่อให้เกิดคุณค่าและจังหวะของสีเส้นผ้า

3. การสร้างคุณค่าในการออกแบบเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ ลักษณะการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาของผ้าไหมไทยซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของเมืองไทย มีความงามตามของเส้นไหมที่เป็นเอกลักษณ์ มีความมั่งคั่ง และมีลวดลายที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย

กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์

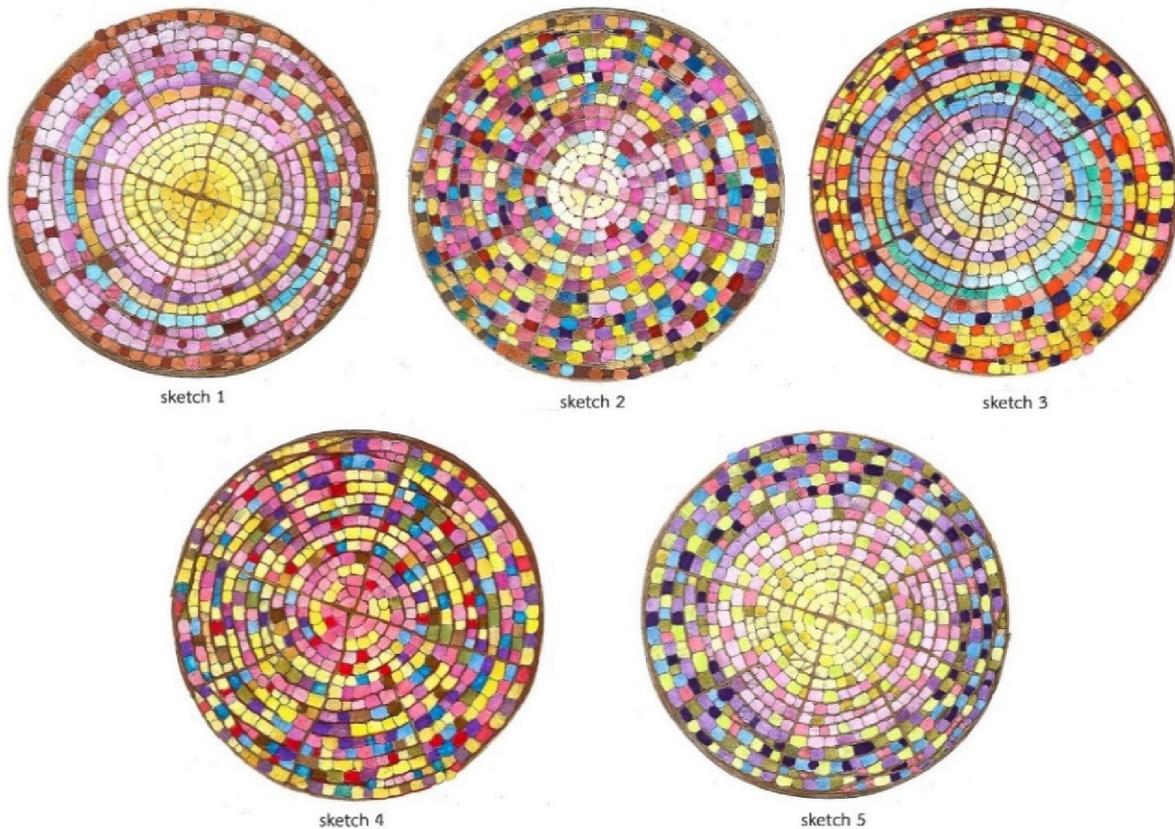
ภาพที่ 3 ภาพร่างรูปแบบที่ 1
ที่มา : ยุวดี พรธาราวงศ์

จากผลการทดลองร่างภาพ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บ รูปแบบที่ 1 จำนวน 5 แบบ มาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการจัดวางภาพ โครงสร้าง ทำการจัดวางในโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนตั้ง โดยจัดวางในกรอบสี่เหลี่ยมจตุรัสวางเรียงกันในแนวนตั้ง มีกรอบพื้นหลังรองรับเป็นสีดำ ขนาดกรอบ 30 cm x 30 cm รวม 3 กรอบวางเรียงกันในแนวนตั้ง จะได้โครงสร้างของภาพโดยรวม ขนาด 30 cm x 90 cm

ลักษณะการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การวางจุดสีของเศษผ้าไหม เน้นสีสว่างอยู่ด้านหน้า เป็นจุดเด่น สีของผ้าในกลุ่มสีเหลืองอ่อน สีทอง สีชมพู ทำการกระจายสีในกลุ่มสีน้ำตาลอ่อนอยู่ในระดับกลางภาพ และน้ำตาลเข้ม สีม่วงเข้ม อยู่ด้านหลังของภาพ เพื่อเน้นให้สีสว่างสุดเด่นชัดขึ้นมา ขนาดของลูกกลมมีขนาดเล็กกระจายไปทั่วกรอบของภาพแต่เน้นให้เป็นส่วนที่เด่นของภาพ ส่วนลูกกลมขนาดใหญ่ที่มีน้ำหนักจะวางด้านหลังของภาพ เพื่อให้ภาพมีความแน่นและวางทับซ้อนกัน ขึ้นมาให้ภาพมีความเป็นมิติ สร้างจังหวะการเคลื่อนไหวของสีให้กลมทอนสี

คุณค่าและความงามสุนทรีย์ภาพเกิดจากจังหวะลีลาของสีด้วยเทคนิคการจุดสี ตามขนาดของจุดสีที่มีขนาดที่ต่างกัน ภาพจะเกิดความสวยงามตามจังหวะลีลาของสีเศษผ้าไหม ลวดลายของผ้าไหมช่วยส่งเสริมความงามของการจุดสีเพิ่มขึ้น การผสมผสานระหว่างขนาดของผ้าและลวดลาย สี ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามมากขึ้น

รูปแบบการวางสีในผลงานโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนตั้งสามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บและเป็นแนวทางการออกแบบให้แก่ชุมชนโดยสามารถนำไปผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 4 ภาพร่างรูปแบบที่ 2
ที่มา : ยุวดี พรธาราวงศ์

จากผลการทดลองร่างภาพ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บ รูปแบบที่ 2 จำนวน 5 แบบ มาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการจัดวางภาพโครงสร้าง ทำการจัดวางในโครงสร้างรูปวงกลม โดยจัดวางในกรอบวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง ขนาด 100 cm

ลักษณะการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การวางจุดสีของเศษผ้าไหม เน้นสีสว่างอยู่ด้านหน้าตรงกลางรูปวงกลมเป็นจุดเด่น สีของผ้าในกลุ่มสีเหลืองอ่อน สีทอง สีชมพู เน้นเป็นสีสว่างสุด และกระจายสีในกลุ่มสีน้ำตาลเข้ม สีน้ำเงินเข้ม สีม่วงเข้ม ขนาดของลูกกลมจะมีขนาดใหญ่ตามพื้นที่ในการจัดวาง

คุณค่าและความงามสุนทรีย์ภาพเกิดจากจังหวะลีลาของสีด้วยเทคนิคการจุดสี ตามขนาดของจุดสีที่มีขนาดที่ต่างกัน ภาพจะเกิดความสวยงามตามจังหวะลีลาของสีของเศษผ้าไหม ลวดลายของผ้าไหมช่วยส่งเสริมความงามของการจุดสีเพิ่มขึ้น การผสมผสานระหว่างขนาดของผ้าและลวดลาย สี ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามมากขึ้น

รูปแบบการวางสีในผลงานโครงสร้างรูปวงกลม สามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บและเป็นแนวทางการออกแบบให้แก่ชุมชนโดยนำไปผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 5 ภาพร่างรูปแบบที่ 3
ที่มา : ยุวดี พรธาราวงค์

จากผลการทดลองร่างภาพผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บ รูปแบบที่ 3 จำนวน 5 แบบ มาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการจัดวางภาพโครงสร้างซึ่งจัดวางในโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน โดยจัดวางในกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางเรียงกันในแนวนอน มีกรอบพื้นหลังรองรับเป็นสีดำ ขนาดกรอบ 30 cm x 40 cm รวม 3 กรอบ จะได้โครงสร้างของภาพโดยรวม ขนาด 90 cm x 40 cm

ลักษณะการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ สีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การวางจุดสีของเศษผ้าไหม เน้นสีสว่างอยู่ด้านหน้าเป็นจุดเด่น สีของผ้าในกลุ่มสีเหลืองอ่อน สีทอง สีชมพูและกระจายสีในกลุ่มสีน้ำตาลอ่อน ทำการวางจุดเด่นให้โดดเด่นทับกรอบของภาพเพื่อให้มีความนูน เป็น 3 มิติและสีน้ำตาลตามจังหวะลีลาของจุดเด่นให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น จุดเด่นของภาพเป็นสีของผ้าไหมในกลุ่มสีสว่างจัดวางให้สีน้ำตาลทับกันทับกรอบของภาพเพื่อให้เกิดจังหวะของสีและใช้ขนาดของลูกกลมเป็นการผสมผสานสีต่างๆโดยใช้เทคนิคการจุดสี ให้เกิดการผสมผสานสีทางสายตาน้ำหนักของผ้าสีที่เข้มอยู่ด้านหลังของภาพ

คุณค่าและความงามสุนทรีย์ภาพเกิดจากจังหวะลีลาของสีด้วยเทคนิคการจุดสี ตามขนาดของจุดสีที่มีขนาดที่ต่างกัน ภาพจะเกิดความสวยงามตามจังหวะลีลาของสีของเศษผ้าไหม ลวดลายของผ้าไหมช่วยส่งเสริมความงามของการจุดสีเพิ่มขึ้น การผสมผสานระหว่างขนาดของผ้าและลวดลาย สี ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามมากขึ้น

รูปแบบการวางสีในผลงานโครงสร้างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน สามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมที่เหลือทิ้งจากการตัดเย็บและเป็นแนวทางการออกแบบให้แก่ชุมชนสามารถนำไปผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

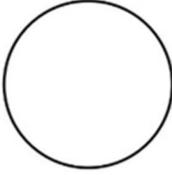
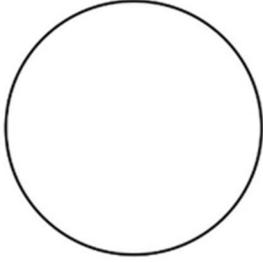

ผลงานการออกแบบรูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 1	อธิบาย	ผลงาน
<p>โครงสร้างของกรอบ</p> <p>รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส</p>		
<p>การจัดวางกรอบ</p> <p>จัดวางกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัสวางซ้อนกัน ในแนวตั้ง โดยมีกรอบพื้นด้านหลัง รองรับ</p>		
<p>เทคนิค</p> <p>เศษผ้าไหมทำให้เป็นรูปทรงกลม</p>	 <p>ลูกกลมขนาดเล็ก กลาง ใหญ่</p>	
<p>สีเส้นของเศษผ้าไหม</p> <p>กลุ่มสีผ้าไหม</p> <p>สีน้ำตาลอ่อน-เข้ม 60%</p> <p>สีม่วง เข้ม-อ่อน 20 %</p> <p>สีเหลือง -สีทอง 15%</p> <p>สีชมพูอ่อน 5 %</p>	 <p>เศษผ้าไหม</p>	
<p>การจัดวางสีของผ้า</p> <p>จังหวะ สีลา</p>	<p>การวางสี น้ำหนักสีอ่อนหรือสว่างอยู่ตรง กลางของภาพ ไล่น้ำหนักเข้มอยู่รอบๆภาพ ทั้ง 3 กรอบ</p> <p>จังหวะ สีลา จุดเด่นใช้ลูกกลมที่มีสีสว่าง วางอยู่ตรงกลางภาพ และการวางจังหวะ ของสีผ้าที่มีน้ำหนักกลาง กระจายสีในกลุ่ม สีน้ำตาลมีทั้งลูกกลมขนาดเล็ก กลาง และ ใหญ่</p>	

ตารางที่ 1 การอธิบายผลงานผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง รูปแบบที่ 1

ผลงานการออกแบบรูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 2	อธิบาย	ผลงาน
<p>โครงสร้างของกรอบ</p> <p>รูปทรงวงกลม</p>		
<p>การจัดวางกรอบ</p> <p>กรอบรูปทรงวงกลมโดยใช้เครื่องจักสานจ่อเลียงโหม่นนำมาเป็นกรอบมีเส้นกึ่งกลางของวงกลมและเส้นขีดด้านในเพื่อเป็นการแบ่งพื้นที่วงกลมที่มีขนาดต่างกัน</p>		
<p>เทคนิค</p> <p>เศษผ้าไหมทำให้เป็นรูปทรงกลม</p>	 <p>ลูกกลมขนาดเล็ก กลาง ใหญ่</p>	
<p>สีสันทของเศษผ้า</p> <p>กลุ่มสีผ้าไหม</p> <p>สีม่วงเข้ม 30% สีแดงเข้ม สีแดงอ่อน 35% สีชมพูอ่อน 10% สีเหลือง สีขาว 15% สีเขียว 5% สีน้าเงิน 5%</p>	 <p>เศษผ้าไหม</p>	
<p>การจัดวางสีของผ้า</p> <p>จังหวะ สีลา</p>	<p>การวางสี นำสีผ้าที่มีความสว่างอยู่ตรงกลางภาพ ไล่สีจากสีที่กระจายน้ำหนักรอบนอก และนำสีเข้มอยู่รอบนอกของกรอบ</p> <p>จังหวะ สีลา จุดเด่นตรงกลางภาพ ให้ลูกวงกลมที่มีน้ำหนักรอบนอกกระจายกัน การวางจังหวะของสี กระจายสีในแต่ละสีให้เป็นจุดๆมีทั้งน้ำหนักรอบนอก-เข้ม</p>	

ตารางที่ 2 การอธิบายผลงานผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง รูปแบบที่ 2

ผลงานการออกแบบรูปแบบที่ 3

รูปแบบที่ 3	อธิบาย	ผลงาน
โครงสร้างของกรอบ รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า		
การจัดวางกรอบ จัดวางกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า แนวตั้งนำมาวางเรียงกัน 3 อัน จะได้กรอบแนวนอน โดยกรอบ รูปจะเป็นสีดำเพื่อเน้นสีของผ้า ให้ดูโดดเด่น		
เทคนิค เศษผ้าใหม่ทำให้เป็นรูปทรง กลม	<p>ลูกกลมขนาดเล็ก กลาง ใหญ่</p>	
สีสันทของเศษผ้าใหม่ กลุ่มสีผ้าใหม่ สีแดงเข้ม สีแดงอ่อน 40% สีน้ำตาลอ่อน-เข้ม 25% สีชมพูอ่อน 10% สีเหลือง 10% สีเขียว 5% สีน้ำเงิน 5% สีม่วง 5%	<p>เศษผ้าใหม่</p>	
การจัดวางสีของผ้า จังหวะ สีลา	<p>การวางสี นำสีผ้าที่มีความสว่าง อยู่ตรงกลางภาพ สีน้ำหนักสี กระจายน้ำหนักอ่อน กลาง และ น้ำหนักเข้มอยู่รอบนอกของ กรอบ</p> <p>จังหวะ สีลา จุดเด่นกระจายสี กลุ่มสีเหลือง สีชมพูอ่อน วางให้ โค้งสีนไหลรับกัน คลุมกรอบทั้ง 3 กรอบ ด้านรอบนอกกระจายสี เข้มให้ทั่วควบคุมทั้งภาพ</p>	

ตารางที่ 3 การอธิบายผลงานผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าใหม่เหลือทิ้ง รูปแบบที่ 3

รูปแบบทั้ง 3 รูปแบบ มีแนวความคิดการสร้างผลงานตกแต่งผนังบ้าน โดยมีกระบวนการใช้ประโยชน์จากเศษผ้าใหม่เหลือทิ้ง ในการสร้างผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน กระบวนการด้านเทคนิค เป็นรูปแบบการผสมผสานระหว่าง ลวดลายความสวยงามของสี โดยคำนึงถึงเรื่องของหลักการจัดวางทางศิลปะ องค์ประกอบ ทฤษฎีทางศิลปะสื่อผสม จังหวะสีลา การวางสีด้วยการมีข้อจำกัดของสีของเศษผ้า หลักการวางสีคัดเลือกสีให้เป็นกลุ่มสีเดียวกัน ในแต่ละกลุ่มสีจะมีค่าน้ำหนักของสีที่แตกต่างกันการวางสีจึงมีการวางในค่าน้ำหนักแบ่งเป็น น้ำหนักสีสว่าง น้ำหนักสีกลาง และน้ำหนักสีเข้ม ทั้ง 3 รูปแบบที่ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบจึงมีจุดเด่นเป็นสีค่าน้ำหนักสว่าง ไล่ค่าน้ำหนักกลาง และพื้นหลังสุดจะเป็นน้ำหนักที่เข้มสุด

ตารางการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง การวิเคราะห์ข้อมูลผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้งได้ทำการศึกษาประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง รายละเอียดดังตาราง

(n=100)

ลำดับ	รายการ	ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง							ระดับการประเมิน
		รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3		รวม	
		ค่าเฉลี่ย	S.d.	ค่าเฉลี่ย	S.d.	ค่าเฉลี่ย	S.d.	ค่าเฉลี่ย	
1.	ความสวยงามของรูปแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน	4.30	0.64	4.10	0.64	4.73	0.44	4.37	มาก
2.	ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านมีความคิดสร้างสรรค์	3.83	0.73	4.43	0.73	4.53	0.49	4.26	มาก
3.	มีการวางขนาดของรูปทรง จังหวะ พื้นที่ได้สวยงาม	4.09	0.82	4.29	0.82	4.52	0.49	4.30	มาก
4.	มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้งาน	4.00	0.89	4.44	0.89	4.19	0.74	4.21	มาก
5.	แนวความคิดโดยรวมของผลิตภัณฑ์	4.29	0.68	4.38	0.68	4.41	0.61	4.36	มาก
6.	โครงสร้าง ความแข็งแรงของผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน	4.59	0.49	4.60	0.49	4.42	0.65	4.53	มากที่สุด
7.	สัดส่วนผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับการตกแต่งผนังบ้าน	4.50	0.50	4.50	0.50	4.60	0.48	4.53	มากที่สุด
8.	วัสดุเศษผ้าไหมและกระบวนการสร้างสรรค์สอดคล้องกัน	4.57	0.49	4.60	0.49	4.57	0.49	4.58	มากที่สุด
9.	เทคนิค กระบวนการใช้ประโยชน์จากเศษผ้าไหมนำไปต่อยอดผลิตภัณฑ์ได้จริง	4.30	0.64	4.38	0.64	4.30	0.64	4.32	มาก
10.	ความคุ้มค่าในการใช้ประโยชน์จากเศษผ้าไหม	4.47	0.49	4.70	0.49	4.49	0.49	4.55	มากที่สุด
11.	ความสวยงาม คุณค่าของผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน	4.32	0.58	4.48	0.58	4.75	0.45	4.51	มากที่สุด
12.	เอกภาพและความกลมกลืนของผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน	4.18	0.69	4.65	0.69	4.31	0.82	4.38	มาก
13.	ความจังหวะลีลา สีสันทของผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน	4.33	0.66	4.45	0.66	4.64	0.48	4.47	มาก
14.	ความโดดเด่นของรูปแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน	4.67	0.47	4.39	0.47	4.58	0.56	4.54	มากที่สุด
ผลรวม		4.31	0.82	4.45	0.66	4.50	0.50	4.42	มาก

ตารางที่ 4 ตารางการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อผลงานผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง สรุปผลการวิจัย ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประจุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้สนใจผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน ประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้งที่มีทั้งหมด 100 คน ในด้านรูปแบบแนวความคิดการสร้างผลงานตกแต่งผนังบ้าน ด้านเทคนิค กระบวนการ ด้านการใช้งาน ประโยชน์ใช้สอย ด้านความงามสุนทรียศาสตร์กับผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน ซึ่งมีความคิดเห็นในเรื่องของการออกแบบในรูปแบบทั้ง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.50 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.66 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับสุดท้าย คือรูปแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.82 ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อผลการประเมินคิดเห็นมารวมกันทั้ง 3 รูปแบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้ง ผู้วิจัยทำการศึกษาระบวนการค้นคว้าหารูปแบบใหม่ๆ เพื่อหาความเป็นไปได้ในการพัฒนารูปแบบที่เป็นผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหม โดยการศึกษาเรื่องของเศษผ้าไหม ลวดลายความสวยงามของสี นำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยคำนึงถึงเรื่องของหลักการจัดวางองค์ประกอบทางศิลปะ ทฤษฎีทางศิลปะสี่ผสม จังหวะลีลา การวางสีเพื่อให้เกิดรูปแบบผลงานที่มีความสวยงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ เป็นการนำเอาสื่อทางวัสดุ คือ เศษผ้าไหม โดยคุณสมบัติของผ้าไหม มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์และมีสีสันที่สวยงามในแต่ละประเภทของผ้าไหม โดยนำสีของเศษผ้าไหมมาผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน ก่อให้เกิดผลงานการสร้างสรรค์จากความคิด เรื่องราว กลวิธีและโครงสร้างภาพประกอบกันเป็นผลงานผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้านจากเศษผ้าไหมเหลือทิ้งที่ได้ประโยชน์จากการนำวัสดุเหลือทิ้งนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งหลักการออกแบบ หมายถึงกฎเกณฑ์ทางเทคนิค(Technique)ที่จะนำองค์ประกอบศิลป์ (Elements of Art) มาจัดวางเพื่อสร้างศิลปะให้เกิดความงดงามน่าสนใจ(สมชาย พรหมสุวรรณ. 2548.165) ผสมผสานกับการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative thinking) หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ การขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ๆ มุมมองการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านจากเศษผ้าไหม เป็นองค์ประกอบของการคิดเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมไปสู่สิ่งใหม่ ผลงานโดยรวมมีความละเอียดและแปลกใหม่ ต่างไปจากการนำเศษผ้าไหมไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นสามารถทำประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือทิ้งสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ตกแต่งผนังบ้าน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาเพื่อการต่อยอดงานผลิตภัณฑ์ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของชุมชนโดยสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้วัสดุเหลือทิ้งนำมาสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์และเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดคุณค่าความงามในมุมมองทางศิลปะ
2. สามารถนำแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ไปพัฒนาและปรับใช้ในการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นๆ ได้
3. เทคนิคการใช้เศษผ้าไหมเหลือทิ้งสามารถนำไปพัฒนาทางด้านผลงานทางศิลปะ และสร้างองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ทางด้านมุมมองความงาม สุนทรียภาพ หลักการทางทัศนศิลป์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่ให้การสนับสนุนตลอดการทำวิจัยและขอขอบคุณผู้ที่มีความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์ทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองสุพรรณบุรี. (9 ก.ค. 2559). *ผ้าไทย*. สืบค้นจาก <http://province.m-culture.go.th/suphanburi/silk1.html>
ภูมิปัญญาไทย. (11 มิ.ย.2559). *วัฒนธรรมผ้าถิ่นไทย*. สืบค้นข้อมูล <http://www.otoptoday.com/wisdom/8445>
ศศิวรรณ ดำรงศิริ. (2539). *ศิลปะบนผ้าไหมมัดหมี่*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิช่างหัตถศิลป์ไทยกรมส่งเสริม อุตสาหกรรม.
สมชาย พรหมสุวรรณ. (2548). *หลักการทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การสร้างสรรค์ละครพูด เรื่อง สุวรรณสามชาดก The drama play “Suwannasam Chadok”

เฉลิมชัย ภิรมย์รักษ์

Chalermchail Piromrak

วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Angthong College of Dramatic Arts

(Received : March 4,2020 Revised : May 20,2020 Accepted : May 25,2020)

บทคัดย่อ

การแสดงสร้างสรรค์ละครพูด เรื่อง สุวรรณสามชาดก ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ ละครพูด ในกระบวนการเรียนรู้ด้านความกตัญญูต่อบุพการี และเพื่อสร้างสรรค์ละครพูด เรื่อง สุวรรณสามชาดก ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากเอกสาร วารสาร ตำรา หนังสือพระไตรปิฎก นิทานชาดก พุทธประวัติจากตู้ลายรดน้ำ หนังสือละครพูด หนังสือการสร้างสรรค และหนังสือการบูรณาการ เพื่อนำมาสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก ผลการวิจัยพบว่า เรื่องสุวรรณสามชาดก กล่าวถึง เรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า คือ ทศชาติชาดก ชาดกที่ 3 เรื่องสุวรรณสาม กล่าวถึงความกตัญญูต่อบุพการี ซึ่งเป็นพระชาติ ของพระโคตมพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นสุวรรณสามตาบอด ในการบำเพ็ญเมตตาบารมีด้วยการรับภาระเลี้ยงดูบิดามารดาผู้ตาบอด วันหนึ่งพระเจ้าปิลัยกษราชแผลงศรมาถูกได้รับบาดเจ็บสาหัสแต่ไม่ได้โกรธกลับแสดงเมตตาจิตต่อ และเทศนาทศพิธราชธรรม ให้พระเจ้าปิลัยกษราชฟังด้วยอำนาจแห่ง เมตตาธรรมทำให้สุวรรณสามหายเจ็บปวดรวดร้าวชีวิตมาได้ และบิดามารดาก็กลับมีจักขุ ดั่งเดิม องค์ประกอบของการแสดงสร้างสรรค์ละครพูดเรื่อง สุวรรณสามชาดก ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์บทละครโดยนำเค้าโครงจาก หนังสือนิทานพระสุวรรณสาม ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 7 ฉาก และคัดเลือกนักแสดง ให้ตรงตาม ลักษณะนิสัยและบุคลิกของ ตัวละครตามบทประพันธ์ทั้งสิ้น 11 คน ออกแบบทำนองเพลง มีทั้งหมด 7 เพลง เสียงประกอบมี ทั้งหมด 5 เสียง ออกแบบ เครื่องแต่งกาย โดยอ้างอิงจากหนังสือนิทานพระสุวรรณสาม ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และจากหนังสือ ตู้ลายรดน้ำ การแต่งหน้านักแสดงใช้วิธีการแต่งหน้าโทนสีธรรมชาติ ออกแบบฉากให้สอดคล้องกับบทประพันธ์ ตามท้องเรื่องที่ผู้วิจัย ได้สร้างสรรค์ขึ้น อุปกรณ์การแสดง มีทั้งหมด 7 อย่าง และการออกแบบการใช้พื้นที่สำหรับการแสดงบนเวทีแบ่งออกเป็น 9 ส่วน ทั้งนี้การแสดงสร้างสรรค์ละครพูดเรื่องสุวรรณสามชาดก สามารถช่วยให้ผู้ชมมีกระบวนการรับรู้การเข้าใจ เรื่องความกตัญญูตเวที ต่อบุพการี ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ และเผยแพร่การแสดงเพื่อเป็นประโยชน์และใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจสามารถสร้างสรรค์ ละครพูดนำไปใช้ในด้านอื่นๆต่อไป

คำสำคัญ : ละครพูด, การสร้างสรรค์, สุวรรณสามชาดก

Abstract

In the drama “Suwannasam Chadok”, the researcher aims to study the process of organizing the play, focusing on the filial affection of the story, and the creation of the play itself. The method used for the study includes reviewing information from literature, books, Phra Tri Pidok, Buddhist folklore and Buddha’s history from Tu Lai Rod nam. The information gathered is used to arrange the drama play “Suwannasam Chadok”.

The research reveals that “Suwannasam Chadok” is about one of the last 10 past lives, the third past life, of Buddha, with gratefulness toward parents as the key virtue. Suwannasam Dabos is a prior incarnation of Buddha who takes great care his blind parents. In the drama play “Suwannasam Chadok”, the researcher has created the script using the theme from Phra Suwannasam story book written by Naowarat Pongpaiboon. The play is divided into 7 acts. 11 actors and actresses are selected based on the characters in the play. 7 pieces of music and 5 soundtracks are composed. Costumes are designed based on Naowarat Pongpaiboon’s Phra Suwannasam story book and Tu Lai Rod nam book. Make ups utilized natural-look theme. Stage is designed to

match the story. The created drama play “Suwannasam Chadok” inspires the feeling of gratefulness toward one’s parents in the audience and can be adapted for the creation of other plays in the future.

Keywords : Plays, Creation, Suwannasam Chadok

บทนำ

ในปัจจุบันสภาพปัญหาของสังคมไทยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตหลายด้านทั้งที่เป็นปัญหาเดิมที่ยังแก้ไม่ได้ และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันซึ่งปัญหาส่วนใหญ่อาจเกิดจากปัจจัยหลายด้านเข้ารวมกันเช่น ปัญหาของสังคม ปัญหาของสภาพแวดล้อม ปัญหาสุขภาพจิตหรือแม้แต่กระทั่งปัญหาสถาบันทางครอบครัวซึ่งเป็นสาเหตุหลักๆ ของปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน

จากข้อมูลข้างต้น ปัญหาหลักในปัจจุบันที่พบเห็นได้ชัดคือ ปัญหาสถาบันทางครอบครัวซึ่งสังคมในสมัยนี้ ขาดความกตัญญูต่อบุพการี ขาดความรัก ขาดความอบอุ่น ขาดซึ่งคุณธรรม จริยธรรมในตนเองเป็นส่วนใหญ่จึงทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง เมื่อกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในยุคนี้สาเหตุที่ทำให้วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปคือความทันสมัย ในเทคโนโลยีหรือแม้แต่ความหลงใหลกับยุคแห่งความเชื่อที่ผิด ๆ โดยไม่มีหลักคุณธรรม จริยธรรมมาเป็นตัวเชื่อมโยง ดังนั้นหากพูดถึงหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลหลักธรรมคำสอนที่เป็นตัวเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันจึงมีความสนใจ และได้พบข้อมูลที่เป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า คือทศชาติชาดก หรือชาติปางก่อนทั้งสิบก่อนที่พระพุทธองค์ผู้เป็นศาสดาแห่งพระพุทธศาสนาจะถือประสูติกาลเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ในการต่อมา ได้กลายมาเป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือที่เราเรียกขานกันสั้น ๆ ว่า “พระพุทธเจ้า” นั้นได้เวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร นับได้ 500 ชาติ แต่ชาติใหญ่ ๆ ที่สำคัญหรือมหาสันนิบาตชาดกมีอยู่ด้วยกัน 10 ชาติ เป็นชาติที่พระพุทธองค์ได้ปฏิบัติ จริยวัตรก่อนที่จะมาประสูติในชาติสุดท้ายเพื่อบรรลู่สู่ตรัสรู้และเสด็จสู่ปรินิพพาน โดยเรื่องราวทั้ง 10 เรื่อง ที่เป็นชาติทั้งสิบหรือทศชาดกของพระพุทธองค์นี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงบาป บุญ คุณ โทษการประกอบกรรมดีและกรรมชั่วถือเป็นสิ่งที่ถึงงามและมีคุณค่าซึ่งนำเสนอผ่านชาติที่ 3 เรื่องสุวรรณสาม กล่าวถึง 2 ตระกูลในหมู่บ้านแห่งนี้ที่ตั้งอยู่คนละฝากฝั่งแม่น้ำได้ทักท้วงกันว่าหากครอบครัวใครได้ลูกชายหรือหญิงโตขึ้นจะให้แต่งงานกัน ในกาลต่อมาทั้งสองตระกูลก็ได้ลูกชายและหญิง สมปรารถนา เมื่ออายุครบ 16 ปี ก็ให้ทั้งสองคนนี้แต่งงานกันโดยการคลุมถุงชนจำใจต้องแต่งทั้ง ๆ ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับประเวณีเพราะทั้งสองเป็นสัตว์พรหมโลก ในที่สุดทั้งสองคนนี้ก็ได้ออกบวชเป็นดาบสเจริญเมตตาจิตอยู่ในป่าหิมพานต์ ต่อมาเมื่อบวชด้วยกันหนึ่งคนชื่อว่าสุวรรณสามตามคำแนะนำของท้าวสักกะ เมื่อทั้งสองคนนี้ดาบสเพราะโดนงูเห่าพันพิษเข้าตา ในขณะที่หลบฝนบนจอมปลวกแห่งหนึ่ง สุวรรณสามก็ทำหน้าทีเป็นลูกที่ดีเลี้ยงดูท่านทั้งสองเรื่อยมา วันหนึ่งขณะที่สุวรรณสามไปตักน้ำได้ถูกพระเจ้าปิลิกข์แผลงศรเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นเทวดาหรือนาคได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัสแต่ก็ไม่โกรธต่อพระองค์ และสิ่งสำคัญที่สุดคือสุวรรณสามไม่เคยคิดหวังใยในชีวิตตนเองเลยทั้ง ๆ ที่ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษ กลับเป็นห่วงชีวิต ผู้ที่อยู่เบื้องหลังคือบิดามารดาทั้งสองผู้ดาบสกลัวว่าท่านทั้งสองจะอดตายไม่มีใครดูแล สุดท้ายสุวรรณสามก็สามารถฟื้นคืนชีพได้ทั้ง ๆ ที่ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษเพราะแรงสังกิริยาที่บิดามารดาและเทพธิดา ได้ตั้งใจทำสัตยาธิฐานถึงคุณงามความดีที่ลูกสุวรรณสามได้ปฏิบัติต่อตนไม่เคยขาดตกบกพร่อง โดยมีข้อมูลเนื้อหาตรงกับประเด็นในเรื่องของความกตัญญูต่อบุพการี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเพราะในสังคมปัจจุบันปัญหาเยาวชนส่วนใหญ่ที่พบเจอคือให้ความสำคัญในเรื่องอื่น ๆ มากกว่าครอบครัวที่อยู่ใกล้ตัวหรือมองข้ามผู้มีพระคุณผู้ซึ่งคอยมอบความรักมอบความห่วงใยให้แก่เรานั้นหมายถึงการมองข้ามบุพการีเพราะท่านเปรียบดังพระในบ้าน พระในบ้านเป็นหัวใจสำคัญหลักต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งปวง ผู้วิจัยจึงนำประเด็นสถาบันทางครอบครัวที่เกี่ยวกับความกตัญญูต่อบุพการี ในการปรณินิบัติเลี้ยงดูที่สุวรรณสามมีต่อบิดามารดาโดยนำเสนอผ่านการแสดงสร้างสรรค์เป็นแบบละครพูด

ละครพูด เริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดงละครพูดสมัครเล่นเป็นครั้งแรก ละครพูดในสมัยนี้แตกต่างกับละครพูดของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ในสมัยหลังเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง คือเนื้อเรื่องละครพูดที่แสดงในสมัยนี้ดัดแปลงมาจากบทละครที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เมื่อ พ.ศ. 2447 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงสำเร็จการศึกษาและเสด็จกลับประเทศไทยแล้วทรงตั้ง “ทวีปัญญาสโมสร” ซึ่งมีเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นประธานอยู่ก่อนแล้ว กิจกรรมของสองสโมสรที่คล้ายคลึงกัน คือ การแสดงละครพูดแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากละครตะวันตก สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าทรงก่อกำเนิดขึ้นเมื่อแสดงครั้งแรก ๆ เรียกว่า ละครทวีปัญญาหมายความว่าเป็นละครของสโมสรทวีปัญญา ต่อมาจึงตั้งชื่อเป็นหลักฐานว่า คณะ “ศรีอยุธยา” ตามพระนามแฝงของรัชกาลที่ 6 ที่ใช้พระราชนิพนธ์บทละครพูด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนละครพูดอย่างดียิ่ง ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดดีเด่นเป็นจำนวนมาก และทรงร่วมในการแสดงด้วยหลายครั้ง ซึ่งนางสุนนมาลย์ นิมนต์พันธ์ ได้กล่าวว่าการ

แสดงละครพูดในสมัยแรก ๆ มีข้อที่น่าสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือ ผู้แสดง เป็นชายล้วน จนกระทั่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้มีการแสดงละครพูดจากบทนิพนธ์เรื่องกลแตก จึงใช้ผู้แสดงเป็นชายจริงหญิงแท้ ละครพูดจึงเป็นการแสดงดำเนินเรื่องด้วยวิธีพูดเป็นสิ่งสำคัญ ตัวละครแสดงท่าทางตามธรรมชาติประกอบบทบาทไปตามเนื้อเรื่องเป็นละครประเภทหนึ่งที่ได้ได้รับความนิยมมาจนทุกวันนี้ เพราะแสดงได้ง่ายแบบสามัญชนตัวละครไม่ต้องใช้เวลาฝึกฝนเป็นเวลานาน ๆ เหมือนละครรำ แต่เดิมไม่ต้องมีดนตรีหรือการร้องแต่มีฉากและเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง (สุนทรมาลัย นิรมิตพันธ์, 2537)

เมื่อยุคสมัยได้เปลี่ยนไป การบูรณาการจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นตัวเชื่อมโยงที่ทำให้เด็กในสังคมปัจจุบันได้เข้าถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมได้ง่ายขึ้น โดยนำวิวัฒนาการการแสดงละครพูด ซึ่งนำเสนอผ่านเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า คือ ทศชาติชาดกชาติที่ 3 เรื่องสุวรรณสาม ในเรื่องของความกตัญญูต่อบุพการี ที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างจากเรื่องราวในอดีตของพระพุทธเจ้า กับสังคมในยุคปัจจุบัน และสามารถนำศาสตร์ต่าง ๆ ผสมเข้ากับบูรณาการระหว่างวิชาภาษาไทย พระพุทธศาสนา และวิชาดนตรี นาฏศิลป์ ยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้วิจัย ที่ต้องรังสรรค์งานออกมาสู่สังคมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและการศึกษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการสร้างสรรคการแสดงละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก ซึ่งนำเสนอผ่านเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า คือ ทศชาติชาดกชาติที่ 3 เรื่องสุวรรณสาม สะท้อนให้เห็นถึงบริบท ทางสังคมที่แฝงด้วยข้อคิดในด้านความกตัญญูต่อบุพการี ที่ส่งผลต่อสถาบันครอบครัวผ่านการแสดง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ละครพูด เรื่อง สุวรรณสามชาดก ด้านความกตัญญูต่อบุพการี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการดำเนินวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยจำแนกประเภทเปรียบเทียบข้อมูล ศึกษาข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นปัจจัยที่ศึกษา เพื่อสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก โดยมีขั้นตอนและวิธีการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ดำเนินการวิจัย โดยศึกษาจากแหล่งความรู้ ได้แก่ ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา หอสมุดวชิรญาณ

1.2 ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง สุวรรณสาม, พระไตรปิฎก, ชาดกและพุทธประวัติ, ตูลายรดน้ำ, ละครพูด, การสร้างสรรค์ และการบูรณาการเป็นข้อมูลพื้นฐานหัตถ์นิยม

1.3 การสังเกตการแสดงละครพูดผ่านสื่อวีดิทัศน์ในรูปแบบเทคโนโลยีจากนั้นจึงได้บันทึกองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นข้อมูลพื้นฐานหัตถ์นิยม

2. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาวิเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดกทำการแสดงและประเมินผล

ผลการวิจัย

การสร้างสรรค์การแสดงละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก ในรูปแบบฉบับนิทานของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ นำเข้ากระบวนการออกแบบสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงต่าง ๆ ดังนี้

1. ที่มาการจัดทำบทละคร

การสร้างสรรค์การแสดงละครพูดครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเนื้อเรื่อง เรื่อง สุวรรณสามชาดก ในรูปแบบฉบับนิทานของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จากหนังสือสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช พ.ศ. 2528 – 2530 จัดพิมพ์เรื่องภาพวรรณคดีชุดทศชาติชาดก โดยกล่าวถึงกำเนิดทั้ง 10 ชาติของพระพุทธเจ้า คือ พระเตมีย์ พระมหาชนก พระสุวรรณสาม พระเนมิราช พระมโหสถ พระภูริทัต พระจันทกุมาร พระราถ พระวิธูรบัณฑิต พระเวสสันดร แต่ละเรื่องจะมีคำบรรยายร้อยแก้วและร้อยกรอง ผู้วิจัยแลเห็นปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันคือปัญหาสถาบันทางครอบครัวจึงเลือกเรื่องทั้ง 3 สุวรรณสามชาดก เพื่อแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อเวทียที่ลูกมีต่อบิดา มารดา ในเล่มจะดำเนินเรื่องราวตามโครงเรื่อง แต่จะแบ่งฉากเป็นหน้า ๆ เช่น

พรานป่าสองครอบครัวเป็นเพื่อนกันเลี้ยงชีพด้วยการล่าสัตว์ทั้งสองสัญญากันว่าถ้ามีลูกต่างเพศ ก็ให้แต่งงานกัน ต่อมาสองพรานต่างมีลูก คนหนึ่งเป็นชายชื่อทุกล คนหนึ่งเป็นหญิงชื่อปาริกาทุกล และปาริกาเกลียดกลัวการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตไม่ปรารถนาจะพบพานเลย จิตของทั้งสองจึงมันอยู่ในเมตตา คือ ปรารถนาให้เขามีสุข และกรุณา คือปรารถนาให้เขาพ้นทุกข์อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เยาว์วัย

คำกาพย์	
ใจหายบ่ยอมทำหายาบ	กระทำบาปและเบียดเบียน
ดินรนและรู้เรียน	เอาตัวรอดด้วยทารุณ
ใจชื่อบริสุทธิ์	ละเลียดดุจตั้งปยุ่นุ่น
จิตตั้งในทางบุญ	เกลียดกลัวบาปไม่เบียดเบียน

ทุกลและปาริกา จำต้องแต่งงานตามสัญญาซึ่งพ่อแม่ของทั้งสองต่างมีต่อกันไว้นั้น แม้แต่งงานกันแล้วทั้งสองก็ตั้งใจมั่นจะบำเพ็ญธรรมเพื่อชีวิตบริสุทธิ์ ไม่ยอมข้องแวะโลกีย์ธรรม และขออนุญาตพ่อแม่ออกบวชเพื่อบำเพ็ญ บริสุทธิธรรมอันยิ่งขึ้นไป (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2548 : 1 - 15)

2. การจัดทำโครงเรื่องในแต่ละฉาก

จากการที่ผู้วิจัยมีการศึกษาข้อมูล และปรับโครงเรื่องเต็มให้สั้นลงนั้นสามารถแบ่งฉากการเข้าออกของตัวละคร อีกทั้งการดำเนินเรื่องราวออกได้เป็น 7 ฉาก ดังนี้ ฉากที่ 1 ทุกลและปาริกาบำเพ็ญศีลภาวนาอยู่ในกระท่อม ฉากที่ 2 สุวรรณสาม ออกมาเล่นกับกวางในป่า ฉากที่ 3 ภายในป่า สุวรรณสามออกตามหาและพบกับบิดามารดา ฉากที่ 4 ปิลักษณ์ราชยังธนูโดนสุวรรณสาม ฉากที่ 5 ปาริกาและทุกลไปพบสุวรรณสาม ฉากที่ 6 ทุกลและปาริกากลับมามองเห็นเป็นปกติ ฉากที่ 7 พระอินทร์ปรากฏกาย

3. การจัดทำบทละคร

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์บทละครของตัวละครขึ้นใหม่ ซึ่งมีกระบวนการวิเคราะห์แล้วว่าการมีบทละครเพิ่มเติม เรื่องราวและเนื้อหาของละครยังคงดำเนินตามโครงเรื่องเดิมที่มาจากหนังสือเรื่องพระสุวรรณสาม ในรูปแบบฉบับนิทาน ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ผู้วิจัยได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ให้ผู้ชมสามารถเข้าใจง่าย และใช้เวลาโดยรวมเวลาจัดแสดง 20 นาที เพื่อให้เหมาะสมกับเยาวชนในการรับชมและเข้าใจได้ง่าย ตัวอย่างเช่น

ฉากที่ 6

(ทุกลและปาริกากลับมามองเห็นเป็นปกติ)

ปาริกา : พี่ทุกลเรามาภาวนาขอพรเทพเทวดาให้ลูกเราได้ฟื้นขึ้นมาเถอะพี่ (ดนตรีบรรเลงเพลงลาวคำหอม ซอฮู้)

ทุกล : แต่เราต้องยอมรับความเป็นจริงจะปาริกา ว่าลูกของเราได้จากเราไปแล้ว

ปาริกา : แต่อย่างน้อยขอให้เราทั้งสองได้ลองทำอะไรสักอย่าง น้องจะรู้สึกดีซะกว่า

ทุกล : จ๊ะ ๆ หากน้องปรารถนา พี่จะตั้งมั่นตั้งใจภาวนาดู

* ปาริกาและทุกลต่างนั่งภาวนาขอเทพเทวดาตกลงบันดาลให้ลูกของตนฟื้นขึ้นมา *(ดนตรีบรรเลงเพลงนิพนพาน : Sound Of Paradise)

ปาริกา : สาธุ... เทพเทวดาฟ้าดิน เจ้าป่าเจ้าเขา ลูกสุวรรณสามนี้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมมาแต่กาลก่อน ด้วยสังจรวาจา นี้ ขอพิชของลูกสุวรรณสามจงหายไปด้วยเถิด

ทุกล : สาธุ... เทพเทวดาฟ้าดิน เจ้าป่าเจ้าเขา ลูกสุวรรณสามนี้เป็นผู้กตัญญูดูแลพ่อแม่ด้วยสังจรวาจา นี้ขอพิชของลูกสุวรรณสามจงหายไปด้วยเถิด สาธุ

สุวรรณสามฟื้นขึ้นพร้อมกับการมองเห็นว่าตาของพ่อแม่กลับมามองเห็นอีกครั้ง (ดนตรีบรรเลงเพลงนิพนพาน : Sound Of Paradise)

4. การคัดเลือกผู้แสดง

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการคัดเลือกตัวแสดงเพื่อมาแสดงในการสร้างสรรค์การแสดงละครพูด เรื่อง สุวรรณสามชาดก เพื่อให้การแสดงสมบทบาทและได้รับบรรณาการจึงจำเป็นต้องคัดเลือกผู้แสดงให้ตรงตามลักษณะนิสัยของตัวละครให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุดโดยมุ่งเน้นศึกษาความกตัญญูต่อบุพการีผ่านตัวละครที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นด้านอายุ ด้านบุคลิกภาพ และด้านลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันและสามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาให้ผู้ชมเกิดความตระหนักถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมได้ตัวละครทั้งหมด 11 ตัวละคร จากนั้นนำไปสู่ขั้นตอนการคัดเลือกนักแสดงในแต่ละบทบาท ซึ่งต้องพิจารณาจากบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ความสามารถในการแสดง และสามารถถ่ายทอดบทบาทที่ตนแสดงออกมาได้ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่ผู้ประพันธ์ตัวละครได้กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนในการการคัดเลือกนักแสดง คือ การรับสมัครการสัมภาษณ์ทดสอบความสามารถ การคัดเลือกผู้แสดงตัวเอกแต่ละตัวละคร

5. การออกแบบเพลงประกอบ

ทำนองเพลง หมายถึง ความต่อเนื่องของโน้ตดนตรีที่เรียงร้อยอย่างเหมาะสมการใช้เสียงสูง เสียงต่ำ เสียงยาว เสียงสั้น นำมาปะติดปะต่อกันเป็นชุดทำนองยังต้องมีจังหวะเป็นส่วนหนึ่ง ที่ขาดไม่ได้ทำนองที่ดีต้องมีความหมาย มีเสียงที่สมดุล และมีเอกลักษณ์สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง (<https://th.wikipedia.org>, 2562)

การออกแบบ หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็นผลงานที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้หรือสัมผัสได้เพื่อให้มีความเข้าใจในผลงานร่วมกันแบบที่คิดออกมาอาจเป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริงหรือแบบที่เป็นลักษณะเพื่อฝันเป็นเพียงนามธรรมก็ได้ (<https://th.wikipedia.org>, 2562)

การออกแบบดนตรีและทำนองเพลงที่ใช้ในการแสดงสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก ผู้วิจัยได้เลือกทำนองเพลงและสอดแทรกเสียงประกอบ (sound effect) ให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงเพื่อผู้ชมจะเกิดอารมณ์ ผ่านการรับชม ผู้วิจัยได้ศึกษาบทประพันธ์ละครพูดเรื่องสุวรรณสามชาดก ในแต่ละฉากบทบาท บทสนทนาระหว่างตัวละครเพื่อวิเคราะห์อารมณ์ จากนั้นจึงคัดเลือกทำนองเพลงใน YouTube และอัดเสียงพากย์ให้สอดคล้องกับบทประพันธ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้น เช่น ดนตรีบรรเลง เสียงสวรรค์ เพลงนิพพาน: Sound Of Paradise โดยจำรัส เสวตวาทธณ์, Thunderstorm and rain sounds Relaxing Soundzzz, เสียงงูจาง Tarzan Animal Sound ทาร์ซาน แหล่งรวมเสียงสัตว์ทุกชนิดมากที่สุดในไทย & Tarzan เป็นต้น ตัวอย่างบทการแทรกเพลงประกอบ

ฉากที่ 3

(สุวรรณสามออกตามหาและพบกับบิดามารดา)

ทูล : ปาฏิภาวันนี้เราได้พี่ขี้ผลผลไม้มาเยอะเยอะเลยนะ(เพลงคางคากินกล้วย ระยะเวลาของ Pratilop Prombut)

ปาริกา : จ๊ะพี่ น้องว่าเรารีบกลับบ้านไปหาสุวรรณสามกันเถอะจ๊ะ

ทูล : นั่นสิน้อง แต่ตอนนี้ฝนก็ใกล้จะตกแล้วพี่ว่าเราหาที่หลบฝนกันก่อนดีกว่านะ (ดนตรีบรรเลงThunderstorm and rain sounds)

***ผู้เล่าเรื่อง :** ด้วยกรรมเก่าในอดีตชาติของปาริกาและทูลเมื่อครั้งเป็นหมอได้รักษาตา และหยอดตาให้เศรษฐีตาบอด เนื่องจากเศรษฐีโกงค่าใช้จ่าย จึงส่งผลกระทบมาสู่ทั้งสองในชาตินี้*

ปาริกา : พี่ทูลน้องเจ็บเหลือเกิน โอ๊ยๆๆ (เสียงงูจาง Tarzan Animal Sound)

ทูล : พี่ก็เจ็บแสบเหลือเกินน้องปาริกา

ปาริกา : พี่ทูลน้องมองไม่เห็นเลยพี่เห็นน้องไหมจะพ็อยู่ไหน

ทูล : พ็อยู่นี่จ๊ะน้องปาริกา พี่มองไม่เห็นเลยทำไมมันมืดมืดไปหมด

ปาริกา : พี่ทูลจ๊ะน้องเป็นห่วงสุวรรณสามเหลือเกินแล้วเราจะกลับบ้านไป

หาทุกอย่างงี้จ๊ะพี่ (ดนตรีบรรเลงเพลงพญาโศก 2 ชั้น เตียวซอฮู้)

ทูล : พี่หมดปัญญาที่จะหาหนทางจริงๆจ๊ะน้อง (ทั้งคู่ร้องไห้พร้อมกัน)

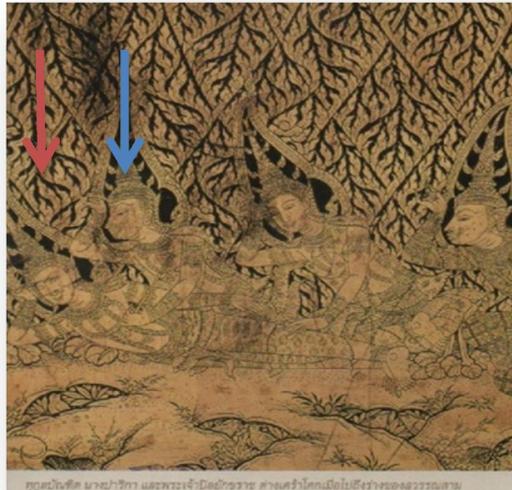
ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Sony Vegas Pro 11.0 คือโปรแกรมที่ถูกพัฒนามาเพื่องานตัดต่อภาพยนตร์และเสียงโดยในหนึ่งโปรแกรมนี้รองรับและสนับสนุนไฟล์รูปแบบไฟล์ จึงสามารถใช้งานร่วมกับโปรแกรมอื่นๆได้ และโปรแกรมให้ผลงานที่มีระดับสูงได้ เช่น วิดีโอระดับ Full HD หรือเสียงระดับHQ VBR Studio Audio

6. การออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกายในละครแต่ละเรื่องนั้นต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์บทละคร และตัวละครออกมาให้ชัดเจนทั้งในส่วนของคุณลักษณะบุคลิก ฐานะ ยุคสมัย ท้องถิ่น ฤดูกาล บรรยากาศต่างๆ รวมทั้งต้องคำนึงถึงการเลือกสีของเครื่องแต่งกายด้วย ซึ่งลักษณะของสีในทางศิลปะ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542) สี คือทัศนธาตุอย่างหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของงานศิลปะและใช้ในการสร้างงานศิลปะเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก อารมณ์และจิตใจได้มากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งในชีวิตของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับสีต่างๆอย่างแยกไม่ออก

“ขาดกและพุทธประวัติจากตู้ลายรดน้ำ”(2549) มุ่งนำเสนอเรื่องราวจากตู้ลายรดน้ำแสดงรายละเอียดการจัดองค์ประกอบภาพบุคคลเป็นสำคัญ มิได้เน้นลวดลายที่ปรากฏบนตู้เนื่องจากภาพดังกล่าวไม่มีคำอธิบายว่าภาพนั้นนำมาจากรื่องใดตอนใด ผู้วิจัยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อเรื่องและเครื่องแต่งกายตามหนังสือตู้ลายรดน้ำ และหนังสือพระสุพรรณสามฉบับนิทานนำมาประยุกต์ให้เหมาะกับการแสดง โดยศึกษาจากลักษณะตัวละคร เนื้อเรื่องลักษณะเด่น และเอกลักษณ์เฉพาะของตัวละครซึ่งมีลักษณะการแต่งกายที่ต่างกันโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

6.1. คุณลักษณะของทูลและปาริกา

ภาพที่ 1 กท.255 ทูล (สีแดง) ปาริกา (สีน้ำเงิน)

ที่มา : บุญเตือน ศรีวรพจน์, 2549

จากบทความในหนังสือตู้ลายรดน้ำกล่าวไว้ว่า “ทูล” เป็นบิดาของสุพรรณสามโดยเนื้อเรื่องกล่าวไว้ว่า ในอดีตกาลมีนายบ้านสองคนเป็นสหายกันต่างประกอบอาชีพเป็นพรานล่าเนื้ออยู่แขวงเมืองพาราณสี ผู้หนึ่งบุตรชื่อ ทูลบัณฑิต ผู้หนึ่งมีธิดาชื่อปาริกา ครั้นบุตรและธิดาทั้งสองเจริญวัยขึ้นนายบ้านทั้งสองก็จัดวิวาห์ให้ทูลบัณฑิตและนางปาริกานั้นจุติมาแต่พรหมโลก พอใจที่จะประพุดิพรหมจรรย์และเกรงภัยในบาปที่จะเกิดจากอาชีพพราน ทั้งสองบิดามารดาและญาติไปถือเพศที่เป็นนักบวชอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำมคธสัมมตา (บุญเตือน ศรีวรพจน์, 2549 : 61)

6.2 คุณลักษณะของปิลักษณ์ราช

ภาพที่ 2 กท.176 พระเจ้าปิลักษณ์ราช
ที่มา : บุญเตือน ศรีวรพจน์, 2549

จากบทความในหนังสือผู้ล่ายรดน้ำกล่าวไว้ว่า “พระเจ้าปิลักษณ์ราช” ทรงเป็นพระราชาแห่งพระนครพาราณสี ผู้โปรดทรงการล่อเนื้อและทรงปรีชาสามารถในการยิงธนู (บุญเตือน ศรีวรพจน์, 2549 : 62)

เครื่องแต่งกายของตัวละครตามหนังสือนิทาน พระสุวรรณสาม ฉบับนิทาน มุ่งนำเสนอเรื่องราวที่เข้าใจง่ายในเนื้อหาโดยมีภาพประกอบที่สวยงามทำให้รูปแบบฉบับนิทานเป็นที่ชื่นชอบสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ และเหมาะแก่ผู้ที่สนใจในเนื้อหาการเรียนรู้จากเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในเครื่องแต่งกายของตัวละครเรื่อง “สุวรรณสามชาดก” ซึ่งเป็นภาพตัวละครที่ปรากฏโดยมีตัวละครหลักดังต่อไปนี้

6.3. คุณลักษณะของสุวรรณสาม

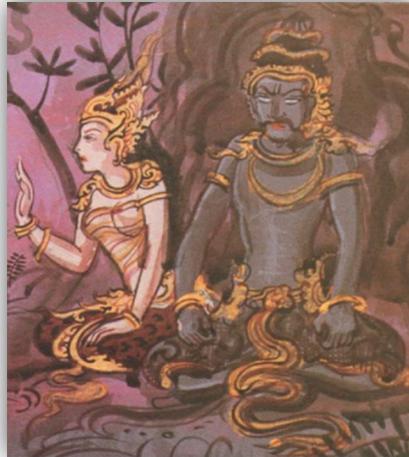

ภาพที่ 3 สุวรรณสาม
ที่มา : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2528

จากบทความในหนังสือนิทานสุวรรณสามชาติกล่าวไว้ว่า “สุวรรณสาม” กำเนิดโดยพระอินทร์ ผู้ทรงคุณธรรม เหนือมนุษย์โลก จึงทรงแสดงเมตตาและกรุณาธรรมให้ปรากฏทรงแนะนำอุบัติแห่งทายาท กระทั่งถึงวาระกำหนด ก็คลอดทายาท ออกมาเป็นชายผิวพรรณผ่องงดงามดังทองคำ (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2528 : 14)

6.4. คุณลักษณะของทูกุลและปาริกา

ภาพที่ 4 ทูกุลและปาริกา
ที่มา : เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2528

จากบทความในหนังสือนิทานสุวรรณสามชาติกล่าวไว้ว่า “ทูกุลและปาริกา” ถือเป็นเทพพรหมจรรย์ เป็นดาบส บำเพ็ญพรตปฏิบัติธรรมยังอาศรมในป่า (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2528 : 3)

จากการศึกษาคุณลักษณะและลักษณะการแต่งกายของตัวละครจากหนังสือผู้ลายรดน้ำ และหนังสือนิทานพระ สุวรรณสาม ฉบับนิทาน ซึ่งมีความแตกต่างกันในรายละเอียดการแต่งกาย ผู้วิจัยจึงคิดกระบวนการสร้างสรรค์ชุดการแสดงขึ้นใหม่ เพื่อให้การแต่งกายเหมาะสมกับการแสดงในรูปแบบของไทย โดยนำลักษณะเด่นตามเนื้อเรื่องของตัวละครแต่ละตัวความโดดเด่น ของเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะพิเศษตามหนังสือผู้ลายรดน้ำและหนังสือนิทานสุวรรณสามชาติ ลวดลายของเครื่องประดับลักษณะ การแต่งกายนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและฐานันดรศักดิ์ของตัวละครและความสะดวกในการแสดง เช่น ทูกุล และปาริกา ถือเป็นเทพพรหมจรรย์เป็นดาบสปฏิบัติธรรมยังอาศรมในป่า ปิลักษณ์ราช พระราชาแห่ง พระนครพาราณสี ผู้โปรดทรงการ ล่อเนื้อและทรงปรีชาสามารถในการยิงธนู พระอินทร์ เป็นเทพเจ้าโดยมีรายละเอียด ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกาย “สุวรรณสาม”
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 6 เครื่องแต่งกาย “ปาริกา”
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 7 เครื่องแต่งกาย “ทูกุล”
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 8 เครื่องแต่งกาย “พระอินทร์”
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 9 เครื่องแต่งกาย “ปิลัยกษราช”
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

7. การออกแบบการแต่งหน้า

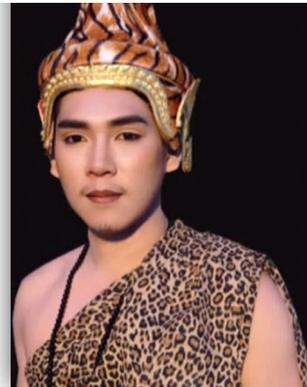
ผู้วิจัยได้ออกแบบการแต่งหน้าเพื่อปกปิดร่องรอยบนใบหน้าของผู้แสดง และมุ่งเน้นความสวยงามเพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการแสดงบนเวทีที่มีองค์ประกอบของแสงไฟในขณะทำการแสดงให้เข้ากับบทบาทของตัวละครเรื่องสุวรรณสามชาดก ที่ยังยึดความสวยงามเป็นธรรมชาติ ดังนี้

ภาพที่ 10 การแต่งหน้า
ตัวละครสุวรรณสาม
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 11 การแต่งหน้า
ตัวละครปาริกา
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 12 การแต่งหน้า
ตัวละครทูกุล
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 13 การแต่งหน้า
ตัวละครปิลักษณ์ราช
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 14 การแต่งหน้า
ตัวละครพระอินทร์
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

8. การออกแบบฉาก

Katharine Anne Ommanney และ Harry H.Schanker กล่าวไว้ในหนังสือ *The Stage and school* (ค.ศ. 1989) กล่าวว่า ฉากควรจะสามารถบอกผู้ชมได้ถึงบุคลิกลักษณะของตัวละคร สภาพแวดล้อมของตัวละคร ผลกระทบของสภาพแวดล้อมที่มีต่อชะตาชีวิตหรือวิถีชีวิตของตัวละคร ผู้ออกแบบฉาก (Scene Designer) จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึง บทละครอย่างลึกซึ้งซึ่งเข้าใจความต้องการสื่อความหมายของผู้กำกับ รวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกันกับฝ่ายออกแบบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้องค์ประกอบของละครมีสีสัน บรรยากาศ อารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกัน

จุดประสงค์เพื่อให้คนดูเข้าใจเรื่องราวในละครได้ดีขึ้น เสริมสร้างจินตนาการของผู้กำกับ ช่วยให้นักแสดง มีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหว ใช้พื้นที่บนเวทีขยับเน้นจุดเด่นในเรื่องราวของการแสดงช่วยให้ความหมายของเรื่องชัดเจน และสร้างบรรยากาศอารมณ์ที่เหมาะสมสำหรับละครเรื่องนั้น (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ 2531 : 28) ซึ่งการจัดวางองค์ประกอบของฉากนั้นก็มีความแตกต่างจากงานศิลป์ทั่วไป ในด้านที่ต้องคำนึงถึงมุมมองของผู้ชมการจัดวางอุปกรณ์ ต้องคำนึงถึงพื้นที่ในการแสดงอีกด้วย

ผู้วิจัยได้ออกแบบฉากการแสดงตามเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่องของนิทาน ฉบับของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ซึ่งผ่านกระบวนการออกแบบฉาก ยึดรูปแบบความเรียบง่ายและการนำวัสดุที่มีราคาถูกเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายแต่ให้มีความสมจริงตามเนื้อเรื่องมากที่สุด ในการออกแบบโครงสร้างเพื่อความสะดวกในการเปลี่ยนฉากและการเคลื่อนย้ายเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงสร้างสรรค์ละครพูดเรื่องสุวรรณสามชาติก และเป็นการแสดงในลักษณะเวทีกลางแจ้ง ด้วยการออกแบบวาดภาพร่างในแต่ละฉากตามเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องของนิทาน ฉบับเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งมีฉากการแสดงประกอบทั้งหมด 7 ฉากโดยมีรายละเอียดดังตารางตัวอย่าง เช่น

ตารางที่ 1 การออกแบบฉาก

ภาพวาด	ภาพการแสดงจริง
	
<p>ฉากที่ 3</p> <p>เป็นฉากป่าใหญ่ที่มีหินเล็กหินน้อยและมีต้นไม้เล็กๆ แทรกอยู่ในก้อนหิน แต่จุดที่สำคัญคือต้นไม้ใหญ่ที่มีจอมปลวกอยู่ใต้ต้นไม้ เมื่อปาริกาและทูกุลมาหลบฝนใต้ต้นไม้ใหญ่ จึงทำให้จอมปลวกพันพิษใส่ตาจึงเป็นเหตุให้ตาทั้งสองบอด และสุวรรณสามมาพบเข้า</p>	
	
<p>ฉากที่ 4</p> <p>เป็นฉากป่าที่มีต้นไม้ใหญ่และลำธาร สุวรรณสามจะออกมาวิ่งเล่นกับกวาง และจะมากัดต้นไม้กลับไปให้ปาริกาและทูกุล แต่ปิลยักขราชเดินป่ามาพบสุวรรณสามจึงคิดว่าปิลยักขราชที่แปลงกายมาเป็นมนุษย์ ปิลยักขราชจึงตัดสินใจยิงสุวรรณสาม</p>	

9. การออกแบบแสง

แสง จัดเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านทัศนศิลป์นอกจากจะใช้เพื่อให้ความสว่างนั้ก็ออกแบบแสงยังใช้แสงเพื่อให้เกิดมิติ เช่น ความลึกเงา ผิวสัมผัสของวัตถุ รวมทั้งช่วยให้ผู้แสดงแลดูเด่นเพราะนอกจากทำให้ผู้ชมเห็นการแสดงที่ต้องการนำเสนอแล้ว แสงยังช่วยส่งเสริมทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏบนเวทีได้คือสามารถทำให้ทุกสิ่งทุกอย่าง บนเวทีกลมกลืนกันอย่างมีศิลปะไม่ว่าจะเป็นสี ฉาก เครื่องประกอบฉาก เครื่องแต่งกาย บรรยากาศ อารมณ์ เป็นต้น หลักและวิธีการเลือกใช้แสงแต่ละสียังสามารถสร้างอารมณ์และบรรยากาศในการแสดงแต่ละฉากให้ดูสมจริงหรือทำให้ผู้ชมเกิดจินตนาการคล้อยตามได้

ภาพที่ 15 การออกแบบแสงฉากที่ 5 ปาริกาและทูกุลไปพบสุวรรณสาม
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

แสง สีต่าง ๆ ช่วยแสดงบรรยากาศในช่วงเวลาต่างกันในแต่ละวัน เช่น

แสงสีเหลือง	แสดงบรรยากาศในตอนเช้า
แสงสีชมพู	แสดงบรรยากาศในตอนบ่าย
แสงสีม่วงแดง	แสดงบรรยากาศในตอนเย็น
แสงสีน้ำเงิน	แสดงบรรยากาศในตอนกลางคืน

นอกจากนี้ศิลปินผู้ออกแบบแสงยังใช้แสงสีเพื่อแสดงอารมณ์ เช่น

แสงสีแดง	ให้ความรู้สึกตื่นเต้น โกรธ
แสงสีเขียว	ให้ความรู้สึกสดชื่น หรือแทนอารมณ์รัก
แสงสีชมพู	ให้ความรู้สึกอ่อนหวาน

การใช้เทคโนโลยีเพื่อการออกแบบแสงสีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการแสดงทำให้การแสดงดูยิ่งใหญ่ตระการตา มากยิ่งขึ้น (หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานนาฏศิลป์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 2551)

10. อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง

ในการแสดงสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ประกอบการแสดงตาม บทประพันธ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งการใช้อุปกรณ์จะบอกให้ทราบถึงการกระทำของผู้แสดงว่าจะทำอะไรและอยู่ในสถานการณ์ใด อีกทั้งสามารถบอกถึงผลกระทบของอุปกรณ์ เพื่อให้การแสดงเกิดความสมจริง เช่น กระจุงใส่น้ำ คานหาบ ตระกร้าผลไม้ คันธนู ลูกธนู กระบอกธนู และงู เป็นต้น

การสร้างสรรค์การแสดงละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก การออกแบบสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง แต่ละครเภทนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจในเหตุการณ์ตามเนื้อเรื่อง ฉากและอุปกรณ์ทำให้เกิดความสมจริง ลักษณะการแต่งกายแต่งหน้านอกจากเพื่อความสวยงามแล้ว ยังสามารถบอกถึงบุคลิกลักษณะและฐานันดรศักดิ์ของตัวละคร การใช้แสงและดนตรีประกอบทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์คล้อยตาม นอกจากการใช้เสียงการแสดงอารมณ์ของผู้แสดงแล้วองค์ประกอบต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้นการให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบกระบวนการสร้างสรรค์จะช่วยให้ละครมีความสมบูรณ์สร้างความประทับใจให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผล

การแสดงสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก เป็นเรื่องเกี่ยวกับชาดกและพุทธประวัติเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหมู่พุทธศาสนิกชนสืบทอดมาช้านาน องค์ประกอบของการแสดงสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก บทละครได้นำเค้าโครงเรื่อง พระสุวรรณสาม ฉบับนิทาน ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทศเวทที่ลูกมีต่อบิดามารดา ตามโครงเรื่องจะแบ่งฉากเป็นหน้า ๆ เมื่อเปลี่ยนหน้าฉากจะเปลี่ยนด้วยเช่นกัน จึงสามารถนำมาแบ่งเป็นฉากที่มี ความเหมาะสมในการจัดการแสดงได้ ประเด็นหลักในการออกแบบสร้างสรรค์องค์ประกอบในการแสดงมีความสำคัญเพื่อให้การแสดงมีความสมจริงและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ เช่น วิธีการคัดเลือกนักแสดง เพื่อให้การแสดง สมบทบาทและได้รับบรรณรส จึงจำเป็นที่จะต้องคัดเลือกนักแสดงให้ตรงตามลักษณะนิสัยของตัวละครตามบทประพันธ์ ผู้แสดงต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาแสดงบทบาท อารมณ์ผ่านตัวละครที่มีความหลากหลาย ด้านบุคลิกภาพและด้านลักษณะนิสัยของตัวละครที่แตกต่างกันออกไป การออกแบบเพลงประกอบ ให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงเพื่อผู้ชมจะเกิดอารมณ์ผ่านการรับชม การออกแบบเครื่องแต่งกาย เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทของตัวละครและเนื้อเรื่อง การแต่งหน้าจะแต่งให้ดูเป็นธรรมชาติ การออกแบบฉากให้สอดคล้องกับบทประพันธ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นและตรงตาม เนื้อเรื่อง การออกแบบแสงให้สอดคล้องกับฉากนั้นๆ เพื่อเป็นการสร้างจินตนาการและอารมณ์ต่อผู้ชม อุปกรณ์การแสดง เพื่อใช้ประกอบการตามเนื้อเรื่องให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจ องค์ประกอบในการแสดงทุกส่วนมีความสำคัญและต้องสัมพันธ์กับ เนื้อเรื่องเพราะจะส่งผลให้การแสดงมีความสมจริงให้ผู้ชมเกิดจินตนาการและความเข้าใจ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการแสดงสร้างสรรค์ละครพูด เรื่องสุวรรณสามชาดก การจัดการแสดงให้กับเยาวชนจากแบบสำรวจความคิดเห็นผู้ชมในระดับดีมาก ในด้านการให้ความรู้ด้าน ความกตัญญูทศเวทต่อบิดามารดา เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะสามารถยกระดับด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนที่ได้รับชมการแสดง และเป็นการเผยแพร่รูปแบบการแสดงที่สามารถรวมศาสตร์และศิลปะเข้าไว้ด้วยกัน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษรา (ซูโรมาน) วริศราภริชา. (2551). *การออกแบบฉาก*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คัคณาจค์ มณีนศรี. (2559). *พัฒนาการของมนุษย์*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559). *ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำรัส เสวตาภรณ์. (10 มกราคม 2562). *ดนตรีบรรเลง เสียงสวรรค์ เพลงนิพพาน*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=YoD89oMw9-E>
- ทาร์ซาน . (10 มกราคม 2562). *เสียงงูจาง Tarzan Animal Sound*. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/results?search_query=Tarzan+Animal+Sound
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2528). *พระสุพรรณสาม*. กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2549). *ชาดกและพุทธประวัติจากตู้ลายรดน้ำ*. กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์.
- แปดหมื่นสี่พัน. (2561). (10 มกราคม 2562). *พระไตรปิฎก ฉบับ ภาษาบาลีอักษรไทย*. สืบค้นจาก https://84000.org/tipitaka/pitaka_item/
- พระมหาพิทักษ์ สุเมโธ. (2549). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่องสุพรรณสามชาดก*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระแสงหะ วชิรธมโม. (2557). *การศึกษาวិเคราะห์หลักรัฐศาสตร์ เรื่องสุพรรณสามชาดก*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย. (10 มกราคม 2562). *ทำนองเพลง*. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B8%87>
- สุมนมาลย์ นิมเนตทิพันธ์. (2537). *การละครไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- อนันนิทาย Anamthai. (10 มกราคม 2562). *ฟังเพลงสมาธิเบาๆ*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=uBjfQMLxc0A&t=6s>
- Expertvillage.(2019, January 10).*TipsforPlayingPercussionInstruments*. Retrieved from <https://m.youtube.com/expertvillage?uid=QIGBspQdj17WOPBQMT1k9A>
- Relaxing Soundzzz. (2019, January 10). *Thunderstorm and rain sounds*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=nDq6TstdEi8>
- Minbu36. (10 มกราคม 2562). *ลาวคำหอม ซอฮู้*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=0tYTqxZsNNk>
- Pratilop Prombut. (10 มกราคม 2562). *ค่างควากินกล้วย ระเบิดอก*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=yu4eRjbx26k>
- Royal Thai Army Band. (10 มกราคม 2562). *การแสดงกลองศึก*. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=QbCwvTe_u6k
- The Ongkaphayop (10 มกราคม 2562). *พญาโคก 2 ชั้น (เดี่ยวซอฮู้)*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=YsbsPSTACsU>
- Witch Wizard. (10 มกราคม 2562). *ดนตรีโคกเข้ราบบรรเลง*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=ENPgc8GSBzo>

89 ผืนผ้า จิตรกรรมอีสานผ้าพระเวสบูชาในหลวงรัชกาลที่ 9

Eighty-Nine Vessantara Cloths of Isan Painting of the Ninth King of the Chakri Dynasty

ห่มสวรรค์ อู่ม่านทรัพย์

Homesawan Umansab

ทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Visual Art, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts Silpakorn University

(Received : May 13,2020 Revised : June 1,2020 Accepted : June 4,2020)

บทคัดย่อ

ผ้าพระเวส หรือ ผ้าผะเหวด เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนอีสาน ภาพวาดบนผืนผ้าสะท้อนให้เห็นถึง ความคิด คติทางความเชื่อทางศาสนาผ่านเรื่องราวของพระเวสสันดรชาดกเป็นเสมือนการบันทึกภาพวาดของช่างเขียนเพื่อนำไปใช้ประกอบการเทศน์พระเวส และพิธีเชิญพระเวสเข้าเมืองขวบนแหผ้าพระเวส เป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามีคุณค่าโดยในการให้ความรู้แก่คนอีสานผ่านภาพคติธรรม คำสอน ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างบุญและบริจาคทาน เป็นการให้ความรู้ทางปัญญาแก่ชุมชนโดยมีพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ การสร้างผ้าพระเวส จำนวน 89 ผืนนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างสรรค์และอนุรักษ์ผลงานจิตรกรรมอีสานที่นับวันจะเลือนหายไปตามกาลเวลา อันได้มาจากการศึกษาข้อมูลงานจิตรกรรมอีสาน และการซึมซับประสบการณ์การเรียนรู้การเป็นช่างพื้นบ้าน หรือ ช่างแต้มในวัดภาคอีสาน จากการเรียนรู้ฝึกฝนเทคนิคและกระบวนการถ่ายทอดแบบวิถีของช่างพื้นบ้าน เพื่อทำความเข้าใจและอนุรักษ์รูปแบบงานจิตรกรรมอีสานเอาไว้ อีกทั้งในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดเชิงเนื้อหาได้น้อมนำเอาเรื่องราวพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เข้ามาเป็นแบบในการสร้างสรรค์เพื่อเป็นการน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงเป็นพระผู้ให้ ไร่เป็นพุทธบูชา ตามเจตนารมณ์ของผู้วิจัยในการสร้างสรรค์เพื่อทำให้เกิดสาธารณประโยชน์ในด้านการสืบสานอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาวไทยอีสาน และเพื่อเป็นการบูรณาการความรู้เดิมปรับประยุกต์วิธีการมาพัฒนาให้เกิดเป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาไปในทางการพัฒนาจากองค์ความรู้ศิลปะร่วมสมัยเพื่อให้เข้าถึงคนในชุมชนผ่านงานบุญพระเวส

คำสำคัญ : ผ้าพระเวส ผ้าผะเหวด จิตรกรรมอีสานร่วมสมัย ในหลวงรัชกาลที่9 ศิลปะชุมชน

ABSTRACT

The Vessantara cloth, known as “Pha-ved Cloth” is a cultural heritage of the northeastern (Isan) people, which the fabric paintings have reflected the notion and religious beliefs through the story of Vessantara Jataka as a record of the paintings of the writers in the support to the Vessantara preaching and ritual ceremony in inviting Pra-ved into the city. The Pra-ved procession is a Buddhist ritual as a strategy to educate the Isan people through Buddhist doctrine and teachings containing the concepts of merit-making and giving alms, and educating the community where the Buddhism is the center of the mind. The objective of offering eighty-nine Pra-ved cloths is to create and preserve the Isan painting that is fading away over time due to changes in the livelihoods of the Isan people. The refurbishment of Pra-ved cloth is therefore aimed to bring the body of technical knowledge in contemporary art to develop the Pra-ved fabric painting that maintains the charms of the Isan painting process through the investigation of Isan painting and absorption of the learning experience of being a voluntary folk technician or painter in the northeastern temples, learning and practicing techniques and transfer process of the traditional way of folk craftsmen to understand and preserve the northeastern painting style. Regarding content creation process, the story of the royal activities committed by His Majesty King Bhumibol Adulyadej has been adopted as a creative model under this royal gratitude who is the Great Giver deserving a Buddhist worshiping in accordance with the researcher’s intention in creating to bring about the public interest in the cultural heritage preservation of Isan people as well as to integrate the prior knowledge and evolutionary methods to develop wisdom based on the contemporary art knowledge to outreach the community people through the Pra-ved merit-making ceremony.

Keywords : Vessantara Cloth, Pha-Ved Cloth, contemporary Isan painting, Nineth King of the Chakri Dynasty, community arts

บทนำ

งานบุญพระเวสของชาวอีสานเป็นพิธีกรรมแห่งความอุดมสมบูรณ์ที่ช่วยลดความวิตกกังวลภายในใจของชาวบ้านที่จะต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ขณะเดียวกันบุญพระเวสก็ได้ช่วยกระชับโครงสร้างทางสังคมของหมู่บ้านให้มั่นคงยิ่งขึ้นบุญพระเวส จึงเป็นส่วนหนึ่งของกลไกที่ทำให้ชาวบ้านได้สร้างขึ้นและร่วมปรับเปลี่ยนผสมและกลมกลืนวัฒนธรรมที่มีจากภายนอกให้เข้ากับเงื่อนไขภายใน (สุริยา สมุทคุปต์, 2534) เป็นงานที่มีพิธีการที่ช่วยให้ชาวบ้านได้สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ผ่านรูปแบบของพิธีกรรมทางศาสนา เป็นกิจกรรมที่สร้างพื้นที่ระหว่างของความจริงและการจำลองโลกอุดมคติและจินตนาการให้อยู่ร่วมกันอย่างมีชีวิตชีวา เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึก ร่วมชื่นชมในโลกแห่งความจริงนี้ ซึ่งนัยสำคัญของงานนี้คือการสร้างและกระชับความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างแนบแน่น ที่อีกทั้งยังเป็นกุศโลบายให้ผู้คนได้ซึมซับ รำลึกถึงการบำเพ็ญทานบารมี การสละความเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นผ่านการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องมหาเวสสันดร ชาตกร่วมกัน เรื่องราวที่พบในมหาเวสสันดรชาตกถานั้น ผ่าหะเหตวจึงเป็นเสมือนตัวแทนภูมิปัญญาพื้นบ้านของบรรพชนรุ่นก่อนที่อาศัยความแยบยลโดยการใช้ผืนผ้าขนาดยาวเขียนภาพเล่าเรื่องแสดงข้อคิดทางธรรมแก่ผู้รับชมโดยไม่จำกัดระดับและความแตกต่างของภูมิธรรมและสติปัญญาที่คล้อยกันไปตามแต่บุคคลความคิดความเชื่อผ่านเรื่องเล่าชาดก ยังมีความสำคัญในแง่ของการสร้างแบบอย่างรากฐานและปลูกฝังค่านิยมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน คติธรรมที่ปรากฏ การยกสัญลักษณ์หยิบขึ้นมาเปรียบตัวละครในแต่ละเรื่องจะแฝงคติธรรมผ่านสัญลักษณ์และรูปแบบความในรูปแบบต่างๆของธรรมะเอาไว้ ณ ดังนี้ การสร้างพระเวส เพียงเพื่อเป็นสิ่งประกอบบูชาที่ดี หรือเพื่อเป็นอุเทศิกเจตีย์น้อมนำจิตใจให้ระลึกถึงคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ดี ล้วนแต่เป็นการสร้างทัศนียภาพทางการสร้างสรรคชีวิตที่สืบสานถ่ายทอดส่งต่อไปยังรุ่นสู่รุ่นหลานที่ห่างหายไปวิถีชีวิตแบบเดิมที่อยู่ใกล้ชิดกับวัดกับพระ เป็นการส่งต่อความดีงามผ่านการมองทัศนียภาพและเก็บสังเคราะห์ผ่านภาพวาดที่ร้อยเรื่องราวแทนตัวอักษร โดยใช้การอุปมาอุปมัยเปรียบกับเหตุการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้นจริงในยุคสมัยของตน

คุณค่าทางสุนทรียภาพของจิตรกรรมผ้าพระเวส นั้นคือการนำเอาโลกของ "ศิลปะ" มาเป็นภาพสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย เพื่อแสดงให้เห็นถึง แก่ ของหลักคำสอนของศาสนา ที่มุ่งเน้นให้คน กระทำความดี และแสดงให้เห็นถึง คำสอนด้านคุณธรรม การเกิดรูปแบบของภาพเขียนพุทธประวัติชาดก ปรีศนาธรรมนั้นขึ้นอยู่กับภูมิธรรมของแต่ละบุคคลจะตีความหมายหากจะยึดมั่นเป็นความถูกต้องไปเสียหมดก็คงจะยากเพราะเป็นการสมมุติแบบมาเพียงตามช่วงสภาวะธรรมของช่างแต่สิ่งก็คือศิลปินผู้สร้างสรรคที่พอเรียนรู้มาเท่านั้น สิ่งที่จะอธิบายผิดถูกไม่ใช่การอาศัยเหตุผล แต่ให้เจตนาของผู้สร้างเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้การสร้างเรื่องสมมุติขึ้นอาจนำไปสู่ความจริงอันสูงสุดได้การอุปมาอุปมัยสร้างแบบภาพปรีศนาธรรมขึ้นเพื่อให้เห็นสามารถใช้การพิจารณาตามเหตุปัจจัยและสิ่งที่ตนประสบมาร่วมทำให้รู้ทั้งจริงแบบสมมุติและจริงแบบจริงแท้ที่นำเราไปสู่การสร้งประโยชน์และสู่การมีอิสรภาพทางการคิดที่แท้จริงได้

กรอบความคิดของ 89ผืนผ้าจิตรกรรมอีสานผ้าพระเวสบูชาในหลวงรัชกาลที่9 ได้มีการจัดทำและบริจาคนผ้าพระเวส ให้แก่องค์กรในชุมชน วัด ในหมู่บ้านเพื่อใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ เนื่องจากความตั้งใจของการทำวิจัยนี้มีความต้องการที่จะนำเอาศิลปะเข้าไปช่วยเหลือชุมชนที่ขาดแคลนทรัพยากรในการจัดซื้อผ้าพระเวสและอนุรักษ์ประเพณีของชาวอีสานที่มีความเลื่อมใสในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนอีสาน โดยใช้ศิลปะเข้าไปมีส่วนร่วมทางความรู้สึกของคนในชุมชนให้เกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นตัวแทนของชุมชนที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์และตัวตนของคนอีสานที่มีความเหนียวแน่นในความศรัทธาและความเชื่อต่อพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมผ้าพระเวสร่วมสมัย ผ่านงานจิตรกรรมอีสาน
2. เพื่อบูรณะและอนุรักษ์งานจิตรกรรมอีสานโดยเอาเทคนิคทางศิลปะกระบวนการทางศิลปะ เช่น การใช้วิธีการใช้แม่พิมพ์ตะแกรงไหมมาสร้างลวดลายผ้า เพื่อยืดอายุการใช้งานแทนการใช้สีฝุ่น หรือสีน้ำ
3. เพื่อผลิตผลงานจิตรกรรมผ้าพระเวสร่วมสมัยไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมในงานบุญพระเวสและแจกจ่ายไปยัง หน่วยงานและชุมชนที่ขาดแคลนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย
4. เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และเพื่อเทิดพระเกียรติคุณของพระองค์ ในฐานะพุทธมามกะผู้ทรงเป็นแบบอย่างอันดีงามในการดำเนินชีวิต

5. เพื่อพัฒนากิจกรรมทางสังคมโดยการนำเอาศิลปะเข้าไปเป็นส่วนร่วมและทำให้คนในชุมชนมีความภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมทางศาสนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาแนวคิดของงานบุญพระเวส

แนวคิดเกี่ยวกับงานบุญและประเพณีในภาคอีสานสืบเนื่องมาจากพิธีกรรมทางความเชื่อทางศาสนาทั้งในกรอบความเชื่อที่เกี่ยวกับเรื่องของผี และความเชื่อทางศาสนาพุทธ แนวคิดของประมวล พิมพ์เสน (ประมวล พิมพ์เสน, 2545, หน้า4-5) มองว่าความเชื่อของชาวอีสานจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือก่อนพุทธศาสนาจะเข้ามา และช่วงอิทธิพลของพุทธศาสนา ช่วงก่อนพุทธศาสนาจะเข้ามาชาวอีสานเชื่อในเรื่องผี นางไม้ เชื่อในเรื่องอำนาจลี้ลับอยู่ตามภูเขา แม่น้ำ อากาศ ท้องฟ้า โดยเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีพระยาแถนเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ หลังจากได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาคำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธเทพบนเมืองฟ้าหรือบนสวรรค์ แต่จะชี้ให้เห็นว่าเทพนั้นไม่ได้มีอิทธิพลมากไปกว่ามนุษย์ คำว่า แถน จึงพญาคางคกที่เนรมิตฝนความเชื่อของชนชาวอีสานโบราณจึงมา เปลี่ยนเป็น พระพรหม พระอินทร์ และ เทวดา ซึ่งให้คนรู้จักมีเหตุและผลไม่ม่งมาย ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากเหตุดับลงก็ด้วยเหตุ ดังนั้นพิธีกรรมในงานบุญจึงแทรกไปพร้อมกับความเชื่อของทั้งสองสิ่ง รวมไปถึงอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์แนวคิดของเกวลิน ภูมิภาค (เกวลิน ภูมิภาค, 2543, หน้า 45-201) ได้อธิบายสังคมอีสานถึงแม้จะมีความเข้าใจคำสอนไม่ลึกซึ้งมาก แต่ก็มีใจฝักใฝ่ในความดีละเว้นความชั่วและทำจิตใจให้สงบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ในจิตใจของคนอีสานต่อการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และมีบทบาทของคนอีสานในการประพฤติปฏิบัติตามครรลองครองธรรม ตามขนบธรรมเนียมประเพณี ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ที่ผ่านความเชื่อและพิธีกรรมได้บรรจุลงใน ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นจารีตที่คนอีสานถือปฏิบัติสืบต่อมาผ่านงานบุญประเพณีทั้ง12 เดือน ซึ่งงานบุญพระเวสนั้นก็เป็นหนึ่งใน บุญประเพณี ที่เรียกกันว่า บุญเดือนสี่ หรือบุญมหาชาติ

บุญพระเวสมีจะจัดกันในช่วงระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ และ มีนาคม คนโบราณเชื่อกันว่า อาณิสงค์ของการร่วมงานบุญมหาชาตินั้นจะได้ไปเกิดในยุตพระศรีอาริยมตโดย ด้วยคติความเชื่อนี้ทำให้งานบุญพระเวสนั้นคงความสำคัญจนถึงปัจจุบัน เพราะนอกจากจะเป็นการทำนุบำรุงศาสนาและวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นงานระดับชุมชนที่ทำให้ในชุมชนได้ปฏิสัมพันธ์ ได้มีส่วนร่วมในการทำบุญ ซึ่งโครงสร้างของพิธีกรรมจะเริ่มต้นจากการประชุมวางแผน ปรีกษาหารือกันระหว่างผู้นำหมู่บ้าน พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณที่คนในหมู่บ้านนับถือ บุญพระเวสจะมีกำหนดการ 2 วัน ได้แก่ วันรวมพล ที่เรียกกันว่า วันโหม เป็นวันเตรียมงาน และวันฟังเทศน์ คือวันงาน ซึ่งพิธีกรรมที่ในงานบุญจะประกอบไปด้วย การใส่หนังสือ คือการแบ่งกัณฑ์พระคาถาเพื่อขึ้นเทศน์ของพระสงฆ์ การแห่พระอุคุต การแห่กัณฑ์หลอน และการแห่ผ้าพระเวส พิธีกรรมแห่ผ้าที่เขียนเล่าเรื่องราวของพระเวสสันดรทั้ง13 กัณฑ์ เข้าวัดเพื่อเป็นจำลองเหตุการณ์ของชาดก ในขบวนจะมีการแห่ผ้าเข้าวัด บริเวณรายทางจะประดับตกแต่งด้วยธงทิวสวยงาม มีการแต่งกายในบทบาทสมมุติเป็นพระเวสสันดร พระนางมัทรี ชูชก กัญหา ชาลี ฯลฯ มีดนตรีอีสานและขบวนนางรำแต่งกายสวยงาม

จากการวิเคราะห์กรอบแนวความคิดในเรื่องพิธีกรรมของคนอีสานทำให้มองเห็นถึงกระบวนการของพิธีกรรมงานบุญ ในมิติที่เชื่อมโยงจิตใจของคนอีสานระหว่างการปลุกฝังความคิดความเชื่อในพิธีกรรมที่เป็นนามธรรมสู่ การจำลองเหตุการณ์ สถานการณ์ ปรากฏการณ์ ที่เป็นรูปธรรม ทำให้คนได้รับรู้และปรับสภาพทางกายและจิตใจเข้าสู่การปฏิบัติตามหลักของศาสนาในเชิงความคิดที่เกี่ยวกับการใช้ร่างกายเป็นพาหนะในการสร้างบุญและบารมี อีกทั้งยังเป็นการจินตนาภาพของคนในชีวิตหลังความตายและความเชื่อในเรื่องการเวียนหัวตายเกิด พิธีกรรมในงานบุญมีสภาวะการได้บุญ ความปิติที่ได้ทำบุญให้ทาน ความรู้สึกทางจิตใจที่เป็นนามธรรมเข้าสู่การตีความทางสัญลักษณ์ให้เป็นรูปธรรม ผ่านสิ่งของแทนการสักการบูชา เช่น ดอกไม้ สิ่งของบูชา หรือตัวแทนสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า เช่น เทวรูป ภาพจิตรกรรมบนผ้า เป็นต้น ทำให้คนอีสานใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้าผ่านความรู้สึกทางจิตใจ ทำให้คนที่มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกอ้อมเอมเหมือนได้สร้างบุญครั้งใหญ่ และการเข้าไปสู่สิ่งที่ดีในภพภูมิหน้า

2. การศึกษางานจิตรกรรมอีสานบนผ้าพระเวส

ผ้าพระเวส เป็นงานจิตรศิลป์ของชนชาวอีสาน มีความหมายตรงกับคำว่า พระบุญ ในงานศิลปะไทย นิยมใช้ประกอบขบวนแห่ผ้าพระเวส เป็นผืนผ้าที่มี ขนาดหน้ากว้างราว ๆ 1-1.5 เมตร และมีความยาวหลายสิบเมตรที่ 50 บนผืนผ้าใช้มีการเขียน เรื่องราวเกี่ยวกับ

พระพุทธเจ้า เช่น พระพุทธประวัติหรือชาดก พระมาลัย รวมถึงแต่เรื่องที่นิยม เช่น สังข์ศิลป์ชัย นิทานพื้นบ้านอีสาน เรื่องราวจากมหาเวสสันดรชาดก โดยการเรียกว่า ผืนผ้าในลักษณะดังกล่าวนี้ว่า ผ้าพระเวสนั้น ย่อมเป็นการกำหนดเจาะจงลงไปว่า รูปที่นิยมเขียนบนผืนผ้านั้นเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับมหาเวสสันดรชาดก(จารุณี อินฉัตรฉาย, 2545, หน้า 24-39) โดยจุดมุ่งหมายสำคัญในการสร้างจิตรกรรมบนผืนผ้านั้นคือ เพื่อใช้เป็นเครื่องประกอบบูชาสำคัญที่นำไปแขวนประดับในศาลาการเปรียญ หรือพื้นที่จัดงานบุญมหาชาติ ซึ่งความเชื่อสืบแต่โบราณถือกันว่า อาณิสสรณ์ของการสร้างผ้าพระเวสนั้นนั้นเทียบเท่าได้กับการสร้างพระพุทธรูปหนึ่งองค์

การสร้างสรรค์ผ้าพระเวสนั้นเกิดจากการจดจำและการสั่งสมความรู้ผ่านประสบการณ์ของช่างพื้นบ้าน หรือที่เรียกกันว่า ช่างแต้ม ได้เขียนภาพ และถ่ายทอดออกมาจากการรับฟัง จากกัณฑ์เทศน์ทั้ง 13 กัณฑ์ ซึ่งไม่มีการเรียนการสอนเชิงวิชาการ หรือ มีกฎเกณฑ์แบบแผนที่เคร่งครัดตายตัว อย่างเช่นงานจิตรกรรมประเพณี ดังนั้นแล้ว หลักเกณฑ์เกี่ยวกับทัศนธาตุ และความเข้าใจเกี่ยวกับสุนทรียภาพตลอดจนทักษะวิธีในการสร้างสรรค์ของช่างแต้มส่วนใหญ่จึงเป็นทักษะเฉพาะตนที่เกิดจากการศึกษาและทำความเข้าใจด้วยตัวเองเสียเป็นส่วนใหญ่ โครงเรื่องของพระเวสสันดรชาดกที่ช่างแต้มได้เขียนลงบนผืนผ้าพระเวสนั้น แบ่งเป็น13กัณฑ์ซึ่งในแต่ละกัณฑ์มักจะแทรกแนวคิดที่เกี่ยวกับการสะสมทานบารมี จากสิ่งและทรัพย์สินมีค่า ไปจนถึงสิ่งที่เป็นของรักของหวง พบเจอวิบากกรรมนานาชนิด จนท้ายที่สุดก็สามารถเอาชนะความลำบากนั้นได้ ในวรรณกรรมมุ่งเน้นให้คนเชื่อในคุณธรรมความดี จากการให้ทาน และความเสียสละ ภาพงานจิตรกรรมในแต่ละตอนจึงแฝงไปด้วยแนวคิด สัญลักษณ์ ที่ช่างแต้ม จะต้องถ่ายทอดให้คนได้ตระหนักถึงการทำความดี ผ่านภาพเป็นสัญลักษณ์แทนการเล่าเรื่อง

ภาพผลงานการสร้างจิตรกรรมผ้าพระเวส จึงแสดงถึงความเชื่อของช่างแต้ม ความนึกคิด การถ่ายทอด และสั่งสอนคนคล้ายกับการสร้างหนังสือภาพ ผ่านกระบวนการคิด อารมณ์ความรู้สึก จินตนาการ ของตัวผู้สร้างสรรค์ และประสบการณ์ในการฝึกฝน ในขณะเดียวกันนั้นการถ่ายทอดจะต้องเป็นสารที่ส่งไปยังคนในชุมชน ให้สามารถ "เข้าใจ" และ "เข้าใจ" ในสาระสำคัญของผลงานศิลปกรรมที่สร้างขึ้นได้ด้วย ดังนั้นผู้สร้างสรรค์ จึงต้องรู้จักพลิกแพลงปรับเปลี่ยนแนวทางการสร้างสรรค์ของตนให้สอดคล้องไปรสนิยมของผู้คนในชุมชนเพื่อทำให้คนได้เรียนรู้และรับสารนั้นอย่างเข้าใจ

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

1. การบันทึกเชิงประสบการณ์ คือการเข้าไปสัมผัสกับกระบวนการทำงานแบบช่างแต้ม เรียนรู้วิธีการเขียนจากภาพที่เป็นภาพต้นแบบ การฝึกฝนการร่างภาพผ่านเทคนิคการเขียนจากฟูกัน หมึกจีน ปากกา หรือวัสดุต่าง ๆ ที่ช่างพื้นบ้านได้ถ่ายทอดออกมาบนผลงานจิตรกรรมที่เก่าแก่
2. การบันทึกเชิงการสัมภาษณ์ ได้บันทึกประสบการณ์การทำงานผ่านการอ่านใบลานที่อยู่ในวัด และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ พระอาจารย์ในวัด ช่างท้องถิ่น

เครื่องมือในการบันทึก เป็นเครื่องช่วยในการบันทึกคัดลอกผลงานจิตรกรรม และกระบวนการทำงานทั้งหมดในงานวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. กล้องถ่ายรูป ใช้สำหรับบันทึก ภาพผลงาน ผ้าพระเวสผืนเก่า ฐานแต้ม และกระบวนการสร้างผลงานผ้าพระเวส
2. เครื่องมือในการบันทึก สมุดคัดลอกงาน ใช้ในการบันทึกข้อความ รายละเอียดที่เป็นลายลักษณ์อักษร การบันทึกวิธีการเขียน การขึ้นรูปของผลงานผ้าพระเวส
3. กล้องถ่ายวิดีโอ เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นภาพเคลื่อนไหว กิจกรรมในงานบุญพระเวส และการบันทึกเป็นสารคดีสำหรับเป็นกรณีศึกษาและพัฒนาผลงานขึ้นไป

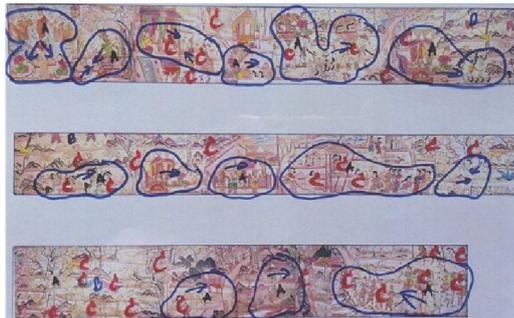
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลงานจิตรกรรมผ้าพระเวส

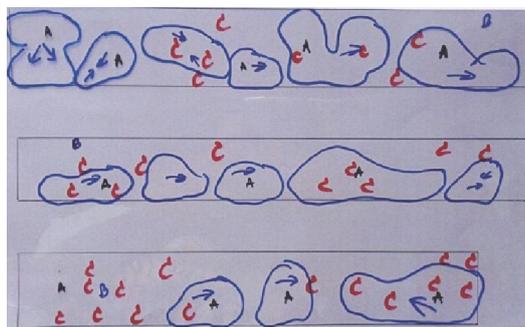
1. ผ้าพระเวส วัดแจ้งสว่างใน ตำบลโนนหัน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่1 จิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมของวัดแจ้งสว่างใน อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ก่อนการบูรณะ
ที่มา : ห่มสวรรค์ อุমানทรย์, 20 มกราคม 2561

ภาพที่2 การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดวางภาพ จิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมของวัดแจ้งสว่างใน
อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ก่อนการบูรณะ
ที่มา: ห่มสวรรค์ อุमानทรย์, 20 มกราคม 2561

ภาพที่3 อธิบายโครงสร้างทิศทางและตำแหน่งของผืนผ้า
A แทน องค์ประกอบหลักตำแหน่งกัณฑ์
B แทน องค์ประกอบรอง
C แทน รูปทรงที่เป็นเรื่องของเกร็ดความรู้วิถีชีวิต
ที่มา: ห่มสวรรค์ อุमानทรย์, 20 มกราคม 2561

ผ้าพระเวสผืนนี้ สร้างขึ้นเมื่อ 2519 ด้วยคณะผู้ศรัทธาสรางถวายให้กับวัด มีขนาดกว้าง1.20 เมตร ยาว 48เมตร ความเก่าแก่ของผืนผ้ามีอายุเกิน 40 ปีขึ้นไป ตัววัสดุเป็นเนื้อผ้าฝ้าย มีความนุ่มบาง เก่ารักษาแบบเรียบง่ายในศาลาการเปรียญของวัด ถูกม้วนเก็บวางไว้บนธรรมมาศ เมื่อคลี่ดูแล้วมีสภาพขาดชำรุดวิธีการเล่าเรื่องของภาพ เริ่มต้นจากการวางเรื่อง พุทธประวัติและตามด้วยเนื้อหาของพระเวสสันดรชาดก 13 กัณฑ์ จากรูปภาพอธิบายได้โครงสร้างทิศทางการวางตำแหน่งของผืนผ้า เส้นน้ำเงินหรือ ตำแหน่ง A คือองค์ประกอบ

หลัก เป็นกลุ่มโครงสร้างหลักของกัณฑ์ ตำแหน่ง B คือรูปทรงขององค์ประกอบรอง ที่ช่วยส่งเสริมเรื่องราวในแต่ละกัณฑ์ อาทิเช่น วิถีชีวิต กิจกรรมประเพณี ตำแหน่ง C คือกลุ่มรูปทรงแทนเรื่องเกร็ดความรู้วิถีชีวิต เช่น ธรรมชาติ บุคคล ซึ่งนิยมให้การซ้ำของรูปแบบและการกระทำของกลุ่มคน เพื่อเชื่อมโยงไปยังกัณฑ์อื่น ๆ การซ้ำนี้ช่วยให้ภาพเคลื่อนไหวพร้อมกับสร้างเอกภาพของผ้าทั้งผืนได้

ลักษณะการวางโครงเรื่องเป็นแนวนอนเรียงลำดับจากด้านซ้ายไปขวาเหมือนการเขียนหนังสือ การแบ่งองค์ประกอบของผ้า เหมือนกับการตีเส้นบรรทัด จำนวน 3-5 บรรทัด โดยในแต่ละบรรทัดเขียนภาพดำเนินเรื่องใส่รูปทรงของคน สัตว์ และสถานที่ในแนวตั้งเป็นรูปทรงหลักๆ วิธีการสร้างสรรค์ใช้การร่างดินสอและตัดเส้นด้วยปากกาเคมีสลับกับพู่กัน เป็นสีน้ำพลาสติกที่หาซื้อได้ทั่ว ๆ ไป มีการเชื่อม น้ำหนักอ่อน-แก่ และกระจายไปทั่วความยาวของผืนผ้าทั้งหมด ความน่าสนใจของผ้าผืนนี้คือ การวางน้ำหนักของสีที่เป็นบรรยากาศโดยรวมของภาพเป็นสีเทาอ่อน แล้วจึงใช้พู่กันลงสีภาพส่วนที่เป็นธรรมชาติ เช่น ภูเขา ต้นไม้ โดยลงน้ำหนักผู้คนที่หนาและเข้ม อีกทั้งมีการใช้สีสะท้อนแสงร่วมด้วย ใน 2 ลักษณะคือ

1. ขับเน้นความเป็นจุดเด่นของภาพในแต่ละกัณฑ์ให้กับรูปทรงของตัวละครหลัก เช่น พระเวสสันดร พระนางมัทรี กัณฑ์ชาลี ชูชก รวมทั้งภาพของสถาปัตยกรรม คน สัตว์ และสิ่งของ
2. ใช้เพื่อแบ่งองค์ประกอบของการดำเนินเรื่องของ ภาพในแนวนอนและแนวตั้ง เหมือนกับเป็นการ แบ่งช่องบรรทัดให้เกิดพื้นที่ว่าง เพื่อให้สามารถเติมภาพการดำเนินเรื่องในแต่ละกัณฑ์ได้ชัดเจนขึ้น และเป็นการควบคุมการสร้างเอกภาพร่วมของการเล่าเรื่องในแต่ละกัณฑ์ให้แก่ผืนผ้า

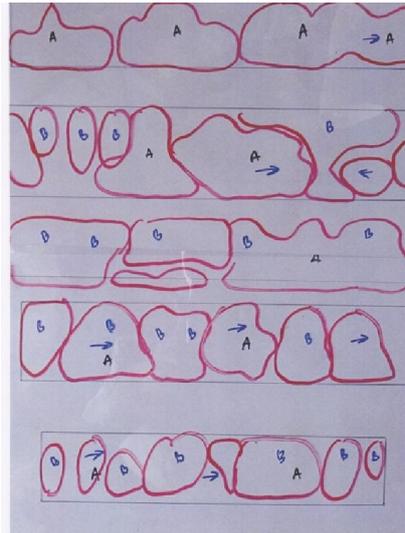
จากภาพผลงานมีการใช้สีชมพูและสีฟ้าเป็นสีให้น้ำหนักเข้มรองลงมาจากสีดำ เชื่อมระหว่างสีสะท้อนแสงและสีของบรรยากาศทั้งหมด ในการเชื่อมการมองเห็นสีดำกับสีสะท้อนแสงนั้นมีความเป็นเอกภาพไม่ดูขัดแย้งกันมากเกินไป การร่างรูปทรงธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ด้วยดินสอ แล้วตัดเส้นด้วยพู่กัน ให้อารมณ์ที่ลึนไหลเป็นอิสระ และในส่วนของรูปทรงของบุคคลที่เป็นตัวละครหลัก ช่างแต้มต้องการแสดงเส้นที่มีความชัดเจนจึงใช้ปากกาเคมีที่มีความเข้มของสีตัดเส้นให้มีความคม

2. ผ้าพระเวสวัตเสนานิคม บ้านน้ำใส ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ 4 จิตรกรรมผ้าพระเวสวัตเสนานิคม บ้านน้ำใส ตำบลขามเฒ่าพัฒนา
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ที่มา: ท่มสวรรค์ อุ่มานทรัพย์, 18 เมษายน 2561

ภาพที่5 การวิเคราะห์เพื่อถอดองค์ประกอบการจัดวางภาพจิตรกรรมผ้าพระเวส วัดเสนาณิคม บ้านน้ำใส ตำบลขามเฒ่าพัฒนา อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
A แทน ตำแหน่งก้นเท้าแต่ละก้นเท้า
B แทน รูปทรงที่ส่งเสริมเรื่องราวแต่ละตอน
C แทน รูปทรงที่เป็นเรื่องของเกร็ดความรู้วิถีชีวิต
ที่มา: ห่มสุวรรณค์ อู๋มานทรัพย์, 18 เมษายน 2561

ขนาดของผืนผ้าพระเวส มี หน้ากว้าง 1 เมตร ยาว 30 เมตร สร้างขึ้นเมื่อปี 2515 มีการเรียงลำดับภาพเล่าเรื่องจากทางซ้ายไปขวา มีวิธีการเขียนที่ใช้เส้นพู่กันที่เล็ก ใช้สีที่โดดเด่นมีสีส้ม ได้แก่ แดง เหลือง ส้ม เขียว ชมพู ฟ้ำ คราม มีการใช้ จุด สี เส้น แสดงรูปทรงต่าง ๆ ทำให้เกิดความน่าสนใจเป็นน้ำหนักแสดงระยะใกล้ - ไกลในภาพ แสดงวัตถุที่อยู่ไกลโดยการลดทอนขนาดของวัตถุให้มีความแตกต่างกับไม่ระบายพื้นหลัง แต่ใช้วิธีการระบายในรูปทรง ทั้งพื้นที่ด้านหลังของผ้าไว้ให้เป็นสีพื้นหลัง ระบายสีตัดเส้น วางเรื่องเป็นตอนและยังแสดงภาพพุทธประวัติบางตอนเอาไว้ด้วย วัสดุที่ใช้ คือ ผ้าฝ้ายสีขาวชนิดหนา ที่มีความอ่อนและยืดหยุ่น เย็บขอบหูสำหรับการเกี่ยวแขวน มีการรองผืนผ้าด้วยสีพลาสติก มีร่องรอยดินสอร่าง สีที่ปรากฏคือ สีแดง ดำ เหลือง ชมพู น้ำตาล เขียวเข้ม เขียวอ่อน ส้ม ม่วง น้ำเงิน ฟ้ำ และขาวเมฆ โขดหิน มีการสร้างความลึก ระยะมีเส้นระดับสายตา แต่เป็นการประดิษฐ์จากรูปทรงธรรมชาติที่สร้างขึ้นจากความเข้าใจ ต้นไม้บางต้นสร้างความรู้สึกเสมือนจริงและแยกพรหมไม่ได้ เช่น ต้นมะพร้าวมีความเหมือนจริง มีระยะและแทนด้วยสีเขียวอ่อน การเขียนเมฆใช้รูปทรงโค้งซ้อนกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวเป็นระนาบ การเขียน สัตว์ ได้แก่ ช้าง ม้า กวาง มีการเขียนแบบมีโครงสร้างที่มีความชำนาญ อีกทั้งการเขียนเครื่องประดับและลายผ้ามีการเลือกใช้สีเข้ามาช่วยในการสร้างสรรค์

จากการเล่าเรื่องในผ้าพระเวสที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมสามารถการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวอย่าง ผ้าพระเวสทั้ง 2 ผืนนี้ว่ามีความคล้ายกันคือ ถ้าทั้งสองผืนเกิดจากคติความเชื่อเรื่องเดียวกัน โครงสร้างความเข้าใจอันเดียวกันซึ่งของไว้ในส่วนที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่เราเป็นตอน ในด้านเทคนิค ผืนผ้าทั้งสองจะทั้งพื้นผ้าสีขาวไว้ด้วยกันถ้วน เกิดเป็นที่ว่างระหว่างรูปทรงสลับทั้งผืนผ้า การตัดเส้นและการระบายสี การใช้สีที่ดูฉูดฉาดแสดงถึงความกล้าหาญของศิลปิน ในการตีความเรื่องราวที่เป็นอุดมคติให้เป็นภาพสัญลักษณ์เชื่อมระหว่างข้อเท็จจริงให้เป็นภาพผ่านรูปแบบทางศิลปะใกล้เคียงกันเพียงบางสิ่งในส่วนของการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผ้าพระเวสทั้ง 2 ผืนนี้ จะเห็นว่าเริ่มต้นหัวเรื่องผืนที่1 ผ้าพระเวสวัดแจ้งสว่างใน มีพุทธประวัติตอนเปิดโลกมีปราสาทรายล้อม ผืนที่ 2 ผ้าพระเวสวัดเสนาณิคมเป็นตอนที่สู้กับกิเลสปางผจญธิดาพญามาร การสร้างและดำเนินเรื่องหลายอย่างก็แตกต่างกัน เช่น ผืนที่1 ผ้าพระเวสวัดแจ้งสว่างในนิยมเขียนเส้นที่อิสระ เขียนต้นไม้ที่มีความคล้ายคลึงกันทั้งผืนโดยไม่แยกสายพันธุ์ ผืนที่ 2 ผ้าพระเวสวัดเสนาณิคม เขียนต้นไม้โดยพยายามแยกเป็นชนิดต่าง ๆ ชัดเจน เช่น ไม้ยืนต้น ไม้ประดับ การสร้างระยะด้วยขนาด ปราสาทราชวัง ในขณะที่ผืนที่1 ผ้าพระเวสวัดแจ้งสว่างในจะเล่าเรื่องภาพเป็นระนาบ โดยไม่สนใจความเหมือนจริง สื่อสารรูปแบบอย่างอิสระ ใช้เส้นเป็นตัวนำเรื่องและแบ่งองค์ประกอบภาพ ส่วน

ผืนที่2 ผ้าพระเวสวัดเสนาณิคม ใช้รูปทรงที่ชัดเจนและใช้ระนาบของสีอย่างชำนาญ ชัดเจน ทั้งลวดลายที่สร้างขึ้นอย่างซับซ้อนด้วยน้ำหนัก และความเข้าใจความรู้ในเชิงข้อมูลของยุคสมัย

ผลการงานวิจัย

การสังเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ข้อมูลทางด้านเนื้อหา

นำเสนอเรื่องราวพระเวสสันดรชาดกเกี่ยวกับการให้ทาน บารมี ที่มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ ผูกร้อยเข้ากับพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่าด้วยเรื่องของความดีงามของพระองค์ ผ่าน คติธรรม หลักคำสอนของศาสนาพุทธ โดยได้นำเอาเรื่องราวและคำสั่งสอนของพระองค์เข้ามาสอดแทรกในเนื้อเรื่องของพระเวสสันดรชาดก ถ่ายทอดลงผ้าผะเหวด จำนวน 89 ผืน ลงบนผืนผ้าผลงานรูปแบบจิตรกรรมอีสานและคงเทคนิคงานจิตรกรรมของช่างพื้นบ้าน โดยที่ผู้วิจัยได้คงรูปแบบของเรื่องราวใน วรรณกรรมอีสานพระเวสสันดรชาดกเอาไว้ เป็นโครงสร้างหลักมิได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหา เพียงแต่แทรกเรื่องราวบางส่วนที่ร่วมสมัยเข้าไปเป็น องค์ประกอบรองเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและเหตุการณ์ในปัจจุบัน การเลือกใช้สีที่ฉูดฉาดเพื่อขับเน้นตัวละคร ให้มีความโดดเด่นบนผืนผ้า ซึ่ง ตัวละครแต่ละตัวนั้นได้ปรับประยุกต์และถอดแบบมาจากตัวละคร ในลิสม์ หรือ ฮูปแต้ม คงลายเส้นและรูปแบบการเขียนแบบช่างพื้นบ้าน ที่ หลงเหลือฝีแปรงของพู่กันเอาไว้ รวมทั้งการจัดองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรองของภาพให้มีระยะ เพื่อเพิ่มมิติการรับรู้ทางสายตา ของคนดู ที่มองระยะไกลอาจเห็นเป็นลายผ้าที่สดใส แต่เมื่อเข้าไปใกล้และชมรายละเอียดจะมองเห็นเรื่องราวของวรรณกรรมที่อยู่บนผืนผ้า พระเวส ผ่านสัญลักษณ์ของตัวละครที่ทำให้คนเข้าใจถึงเนื้อหาและข้อคิดของวรรณกรรม

การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเทคนิค

งานจิตรกรรมไทยส่วนใหญ่นิยมการร่างภาพไทยบนผืนผ้าหรือผนังโดยตรงเนื่องจากรูปแบบและลวดลายของงานจิตรกรรมไทย นั้นมีการใช้วิธีการซ้ำของแบบ(repetition) เช่น ตัวละคร เทพ เทวดา เครื่องประดับบนร่างกายของตัวละคร หรือ ลวดลายของปราสาทบน สถาปัตยกรรม เป็นต้น จึงกินระยะเวลาในการเขียนภาพนาน การเขียนภาพไทยจึงมีเทคนิคในการร่างภาพโดยวิธีการฉลุกระดาษเป็น ลวดลายเพื่อที่จะสร้างความสมมาตร การลวดลายที่เท่ากันตามอุดมคติของการเขียนภาพลายไทย ส่วนในงานจิตรกรรมอีสาน จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องจากช่างแต้มส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน หรือผู้ที่เคยบวชเป็นพระมาก่อน ด้วยเทคนิควิธีการของช่างไทยนี้ผู้วิจัยได้ปรับ วิธีการสร้างภาพวาดที่มีการซ้ำกันไว้เป็นลวดลายสำหรับผ้าพระเวส และปรับประยุกต์กระบวนการสร้างงานโดยการนำเทคนิคภาพพิมพ์มา ใช้ในงานสร้างสรรค์ เพื่อลดกระบวนการทำงานที่ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของช่างแต้มเพียงผู้เดียว โดยมีวิธีการวางองค์ประกอบดังนี้

1 การกำหนดภาพองค์ประกอบหลักหรือละครหลักในชาดกของผืนผ้าพระเวสทุกผืน อาทิเช่น พระพุทธเจ้า พระเวสสันดร ชู ชก ฯลฯ ใช้เทคนิคซิลค์สกรีนบนผืนผ้าพระเวส เพื่อควบคุมโครงสร้างของผืนผ้าโดยรวมทุกผืนให้มีเอกภาพร่วมไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้ง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องการสร้างชิ้นงานจำนวนมากภายในระยะเวลาที่จำกัด

2 การกำหนดองค์ประกอบรองและรายละเอียดปลีกย่อยของผืนผ้าพระเวส แต่ละผืนอาศัยเทคนิคสีอะคริลิก โดยใส่ภาพ และ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่แสดงการผูกโยงเข้ากับตำนาน หรือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัดและชุมชนแต่ละแห่ง เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลงานแต่ละผืน

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

การพัฒนาผลงานช่วงที่1

องค์ประกอบบนผืนผ้าพระเวสในการพัฒนาผลงานช่วงที่1 มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างผ้าพระเวส ผืนยาวที่ใช้ในการประกอบ พิธีกรรมในงานบุญพระเวส เนื่องด้วยผืนผ้าพระเวสผืนเดิมได้มีการชำรุดทำให้ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะทำผ้าพระเวสถวายไปยังวัด และ ต้องการที่จะพัฒนารูปแบบของงานจิตรกรรมอีสานให้คงอยู่ จึงได้มีการสอบถามไปยังวัดต่าง ๆ ในแถบภูมิภาคอีสาน ที่มีการจัดงานบุญ พระเวสเป็นบุญประจำปี และได้รับการตอบรับจากวัดและหน่วยงานที่สนใจ จึงได้วางแผนการทำงาน ลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมา เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นงานจิตรกรรมผ้าพระเวส แจกจ่ายไปยังวัดและสถานที่ ๆ ต้องการ

การพัฒนาผลงานในช่วงแรกจึงเป็นการวางองค์ประกอบของภาพ ที่มาจากวรรณกรรมชาดก การเลือกวัสดุในการสร้างสรรค์ที่มี มิคุณภาพและยืดระยะเวลาในการเก็บผ้าได้นาน โดยการทดลองและทดสอบวิธีการในการสร้างสรรค์ เทคนิคทางศิลปะ ในเรื่องของกระบวนการ และวิธีการ การจัดวางเลือกใช้ องค์ประกอบทางทัศนธาตุ ได้แก่ รูปร่าง รูปทรง เส้น สี น้ำหนัก และจุด ให้เกิดความเป็นเอกภาพ โดยใช้ ความสดของสีที่ผ้าจากผ้าและความสดของสีที่ระบายลงบนผืนผ้า ที่ให้พื้นผิวที่แตกต่างกัน

สรุปในช่วงการพัฒนาช่วงที่ 1 เป็นการวางองค์ประกอบ ด้านการเขียนภาพ เทคนิคซึ่งได้ มาจากการงานช่างแต้มผู้ที่สร้างสรรค์ ผ้าพระเวส การควบคุมองค์ประกอบของภาพให้เกิดเอกภาพในตัวงาน การร้อยเรียงเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องจากต้นจนจบ และการหาวิธีการ อธิบายภาพโดยใช้สัญลักษณ์เข้ามาเป็นส่วนช่วยให้คนเข้าใจ จนถึงการพัฒนาวีธีการวาดเส้นที่เป็นแบบเฉพาะตนซึ่งได้ที่มาจาก ฮูปแต้ม จิตรกรรมในลิมอีสาน โดยศึกษาจากการเล่าเรื่องผ่านภาพตัวละครในลิมอีสาน ถอดออกมาเป็นลักษณะท่าทาง การเคลื่อนไหว ที่สนุกสนาน การทดลองเทคนิคและวิธีการวาดลงบนผืนผ้าจากการใช้เทคนิคทางภาพพิมพ์เข้ามาช่วยเพื่อใช้ในการผลิตผลงานให้มีคุณภาพ และคงความเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นเอาไว้

ภาพที่ 6 จิตรกรรมผ้าพระเวสของวัดแจ้งสว่างใน อำเภอยุเมต จังหวัดขอนแก่น ก่อนการบูรณะ
ที่มา: ห่มสวรรค์ อุমানัทรย์, 12 มีนาคม 2551

การพัฒนาผลงานในช่วงที่2

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพของกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน 89พระเวสบูชาศรัทธา ในหลวงรัชกาลที่9 เป็นการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของการผลิตผลงาน และการแจกจ่ายผ้าพระเวส ไปยังพื้นที่ ที่มีความประสงค์จะขอรับผ้าพระเวส เพื่อนำไปประกอบในงานบุญพระเวส จากการทดลองแจกผ้าในช่วงพัฒนาผลงานช่วงที่1ทำให้มองเห็นการปรับปรุงรูปแบบและการวางแผน กระบวนการในการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่ชนบท การสร้างสรรค์ผลงานให้คนในท้องถิ่นเข้าใจกระบวนการ สร้างสรรค์งานในรูปแบบใหม่ และเปิดใจรับการสร้างสรรค์ผลงานผ้าพระเวสในรูปแบบที่มีสีสัน แต่คงความจิตกรรมอีสานเอาไว้ ได้แทรก เข้าไปในพิธีสำคัญของคนในท้องถิ่น และสร้างความภาคภูมิใจในผลงาน ดังนั้นแนวคิดในช่วงพัฒนาผลงานช่วงที่2 จึงเป็นการขยายขอบเขต ของจำนวนผืนผ้าที่ผลิตขึ้นมาให้ได้ในจำนวน89ผืนตามพระขมัญมายุของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อเป็นการเทิดทูลและระลึกถึงคุณงามความดีของพระองค์ท่าน จึงมีการจัดเป็นโครงการ สร้างผ้าพระเวสเพื่อบริจาคไปยังหน่วยงานและ วัดที่ต้องการทั่วประเทศ อีกทั้งแนวคิดในการพัฒนาผืนผ้าให้เป็นในลักษณะการแสดงผลงานในนิทรรศการเพื่อใช้ประกอบในการเรียนรู้ เชิง สร้างสรรค์ ทางด้านภาพ เทคนิค และการเล่าเรื่อง ที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้า แก่บุคคลทั่วไป

ภาพที่ 7 ภาพผลงานการพัฒนางานผ้าพระเวสช่วงที่2
ที่มา: ห่มสวรรค์ อุমানัทรย์

การพัฒนาผลงานในช่วงที่3

การพัฒนาผลงานในช่วงที่ 3 เป็นการรวบรวมกระบวนการการทำงานทั้งหมดและขยายผลจากของเขตของผลงานผ้าพระเวส 89 ผืน ได้เพิ่มจำนวนเป็น100ผืน เนื่องจากยังมีวัดที่ต้องการที่ผ้าพระเวสไปใช้ร่วมในงานบุญจึงเพิ่มจำนวนตามกำลังของตน นอกจากนั้นยังได้ตั้งโครงการเป็นการระดมทุนตามกำลังศรัทธา โดยเป็นองค์กรอิสระไม่แสวงหาผลกำไรบน เว็บเพจ(web page) ภายใต้โครงการ “89 banners for rama โครงการ 89 พระเวสศรัทธา บูชาในหลวง ร.9” ทางโซเชียลมีเดีย(Social Media) ทั้งนี้เพื่อติดตามผลและเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชน องค์กรได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ผลงานกิจกรรมของชุมชนลงบนพื้นที่ออนไลน์

ภาพที่8 ภาพผลงานการพัฒนางานผ้าพระเวสช่วงที่3 จำนวน 89 ผืน

ที่มาจาก ห่มสวรรค์ อุমানทรพย์

ด้านการนำเสนอ

กระบวนการนำเสนอได้มีการจัดทำผ้าไปบริจาคให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นใช้ในการประกอบพิธีในงานบุญพระเวส งานสร้างสรรค์จิตรกรรมผ้าพระเวส จำนวน 89 ผืน มีขนาดความยาว 40-50 เมตร ความกว้าง 1.20 เมตร ได้สร้างเรื่องราวที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช แสดงผ่านภาพ เทคนิค และรูปแบบงานจิตรกรรมอีสาน ผ่านเรื่องของการทาน บารมีของพระเวสสันดร จากที่เริ่มต้นได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้เพียง 89ผืน ได้เพิ่มจำนวนในช่วงการพัฒนาผลงานในช่วงที่2 เนื่องจากความต้องการของชุมชนที่ขาดแคลนผ้า ปัจจุบันเป็นจำนวน100ผืน เป็นผ้าปฐุมบท

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับผ้าพระเวสที่เล่าเรื่องวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกผ่านประเพณีงานบุญพระเวสพบว่าการสร้างงานศิลปะผ่านผ้าพระเวสนี้ สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชนอีสานที่มีอยู่ในประเพณีงานบุญพระเวส ที่มีอยู่ในพิธีกรรมและคติความเชื่อของศาสนาในงานบุญผ่านพระเวสสันดรชาดก จากการฟังเทศน์ ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบภาพเล่าเรื่อง ดังเช่นงานจิตรกรรมผ้าพระเวส ซึ่งมีวิถีชีวิตในการหล่อหลอมจิตใจของคนให้มีคุณธรรม มีจิตใจที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลและธรรม การทำบุญและการให้ทาน มีนัยสำคัญในการปลูกสำนึกของค่านิยมของคนในชุมชน การจัดงานบุญความสำคัญในระดับชุมชนทางด้านจิตใจเพราะทำให้คนได้ค่อยๆซึมซับและรับรู้คตินี้ที่แฝงไปด้วยแนวคิดและคำสอนของคนรุ่นหลัง ไว้เป็นมรดกตกทอดมายังคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังปลูกฝังความคิดในเรื่องเสียสละการให้ทานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ผ้าพระเวส จึงเป็นเสมือนตัวกลางที่เชื่อมโยงความรู้สึกหวงแหน และความภาคภูมิใจของคนในชุมชน ในฐานะของงานศิลปะ คุณค่าของงานจิตรกรรมพื้นบ้าน ที่มีการเล่าความหมายแบบตรงไปตรงมา และใช้เป็นเหมือนเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างตัวผลงาน และชาวบ้าน เมื่อศิลปะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเริ่มมีการใช้งาน (Function) จึงทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทางความรู้สึก และเป็นเหมือนสมบัติของส่วนรวมที่จะต้องอนุรักษ์และหวงแหน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเทคนิค

การวิเคราะห์เทคนิคจากการนำเสนอภาพผลงานสร้างสรรค์ พบว่าหลักการในการสร้างสรรค์ผลงานผ้าพระเวสของช่างแต่มีใช้กระบวนการในการเขียนที่เน้นความโดดเด่นของเส้น สี น้ำหนัก ที่มีความชัดเจน มองเห็นได้ชัดในระยะไกล ดังนั้นผ้าพระเวสที่เห็นในพื้นที่อีสานรวมทั้งผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้จึงใช้หลักการในการนำเสนอวิธีการเดียวกันแต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของเอกลักษณ์และการออกแบบที่เกิดจากการสังเคราะห์เรื่องราวและรูปแบบจากงานฮูปแต้มในลุ่มอีสาน และการเลือกใช้ผ้าในการเขียนที่แตกต่างกัน จึงทำให้ผลงานสร้างสรรค์ผ้าพระเวสมีลักษณะแตกต่างแต่ยังเหลือร่องรอยและการวาดที่เป็นลักษณะพื้นถิ่น

การพัฒนาผลงานสร้างสรรค์เชิงเทคนิคโดยการเลือกใช้วิธีการพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ซิลิโคน พบว่าการสร้างสรรค์ผลงานผ้าจิตรกรรมอีสานผ้าพระเวสนี้ ได้นำเอาความรู้ทางศิลปะ มาเป็นเครื่องมือในการผลิตผลงานและการรักษาคุณภาพ ยึดระยะเวลาของผ้าพระเวสในการนำมาใช้ในแต่ละปี การพัฒนาเรื่องเทคนิคในกาสร้างสรรค์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิธีการให้เข้ากับยุคสมัย ผลจากการพัฒนาที่ได้นอกจาก เพิ่มกำลังการผลิต และช่วยลดความเสียหายแล้ว ยังสามารถต่อยอดความคิดจากวิธีการเขียนภาพแบบดั้งเดิมของช่างแต้มให้คงอยู่

อภิปรายผล

การอภิปรายผลจากการพัฒนาชุดผลงานแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือเชิงสาระและเนื้อหาของการผลิตผลงานผ้าพระเวส ในการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้เชิงช่างพื้นบ้าน และการผสมผสานร่วมสมัยเข้าไปในงานจิตรกรรมอีสาน ซึ่งจากการซึ่งผลลัพธ์ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้สามารถพัฒนาผลงานได้ทั้งในทางเนื้อหาและเทคนิคให้เหมาะสมกับบริบทและการใช้งานของชุมชน รวมทั้งการถ่ายทอดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานสามารถนำไปปรับประยุกต์และใช้ต่อไปได้ ส่วนที่สองคือเชิงการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการนำผ้าพระเวสไปเผยแพร่ ในชุมชน ในเรื่องของวิธีการที่จะนำเอาความรู้ชุดนี้ไปเผยแพร่ในลักษณะของกิจกรรม ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของพื้นที่และเวลา

89 ผืนผ้าจิตรกรรมผ้าพระเวสบูชาในหลวงรัชกาลที่ 9 นี้ เป็นการสร้างงานศิลปวัตถุ เพื่อเป็นการสร้างสิ่งที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชนอีสานและการสำนึกถึงบ้านเกิดของตัวผู้วิจัยที่เห็นผ้าพระเวสตั้งแต่เด็ก งานจิตรกรรมอีสานจึงเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยขับเคลื่อนโครงการวิจัยนี้มายังท้องถิ่นอีสานที่เป็นบ้านเกิดของผู้วิจัยเอง เพื่อที่จะสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีของคนอีสานเอาไว้ รวมทั้งการลงพื้นที่เข้าไปการสร้างผลงานศิลปะเพื่อให้ประโยชน์กับชุมชน เป็นการให้ความรู้แก่ชุมชนโดยมีศิลปะเป็นสื่อกลางที่ทำให้คนอีสานได้มีความภาคภูมิใจในผ้าพระเวสที่ได้รับ เป็นเสมือนการทำบุญร่วมกันระหว่างศิลปินผู้สร้างสรรค์และคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

พื้นที่ของความเชื่อทางศาสนาเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง เพราะตั้งแต่กระบวนการศึกษาที่มาของผ้าและเทคนิคการเขียนผ้าของช่างพื้นบ้านนั้นก็มีข้อจำกัดในการศึกษาเนื่องจาก ความเชื่อเรื่องการคลีผ้าพระเวส ในภาคอีสานที่เชื่อในเรื่องของการทำผิดจารีต หรือ “ขล่ำ” ภาษาอีสาน จะต้องมีการทำการขอมมาก่อน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากเป็นของหวงห้าม ดังนั้นผู้วิจัยควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อของชุมชน และการเข้าไปขอความร่วมมือกับคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชัชช ปุณโณทก. (2530). *ศิลาจารึกวัดแดนเมือง 2, ศิลาจารึกอีสานสมัยไทย-ลาว: ศึกษาทางด้านอักษรวิทยาและประวัติศาสตร์* อีสาน. กรุงเทพฯ: คุณพินอักษรกิจ.
- จักรมนตรี ชนะพันธ์. (21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550). *บุญผะเหวดอีสาน : กำมัทาทานบารมี*. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/club/art-and-culture/article_6667
- จารุณี อินเฒ่าฉาย. (2545). *พระบฏ: ภูมิปัญญาไทยในจิตรกรรมไทยประเพณี ศิลปากร*, กรุงเทพฯ: เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- ขวลิต อธิปัตยกุล. (2559). *รายงานการวิจัย ชูบแต้มในวัฒนธรรมลาว-ลาวล้านช้าง : ความโยงใยเชื่อมโยงสืบทอดกับชูบแต้ม อีสานของประเทศไทย*. อุตรธานี: เต้า-โล่.
- ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม. (2560). *ชูบแต้ม มรดกวัฒนธรรมสองผากฝั่ง*. ใน มารศรี สอทิพย์ การสัมมนาวิชาการสานสัมพันธ์วัฒนธรรมไทย-ลาว ครั้งที่ 4. ขอนแก่น
- พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (กนุตสี โล). (2553). *สืบสานการเทศน์มหาชาติ*. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท เอดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัดไฟโรจน์ สโมสร. (2532). *จิตรกรรมฝาผนังอีสาน*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์กรุ๊ป จำกัด
- รณภพ เตชะวงศ์. (2553). *ความเหมือนที่แตกต่าง* ใน นิยม วงศ์พงษ์ท่า, บทความวิชาการศิลปวัฒนธรรมลาว-ไทย: มรดกล้านช้าง 2. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา
- ศิริพันธุ์ ตาบทเพชร. (2541). *ชูบแต้มลิมอีสาน จังหวัดมหาสารคาม*. เมืองโบราณ
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (2542). *ภาคอีสาน เล่ม 9*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์
- สุมาลี เอกชนนิยม. (2548). *ชูบแต้มในลิมอีสาน งานศิลป์สองฝั่งโขง*. กรุงเทพฯ: มติชน
- สุรัชย์ จงจิตงาม. (2551). *พระบฏวัดนาคตหลวง. วารสารเมืองโบราณ*. 34(3), 1.
- อภิวิชญา นาเลิง. (2558). *การเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบผ้าผะเหวดอีสาน. วารสารวิถีสังคมมนุษย์*. 3(2), 156-178